

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

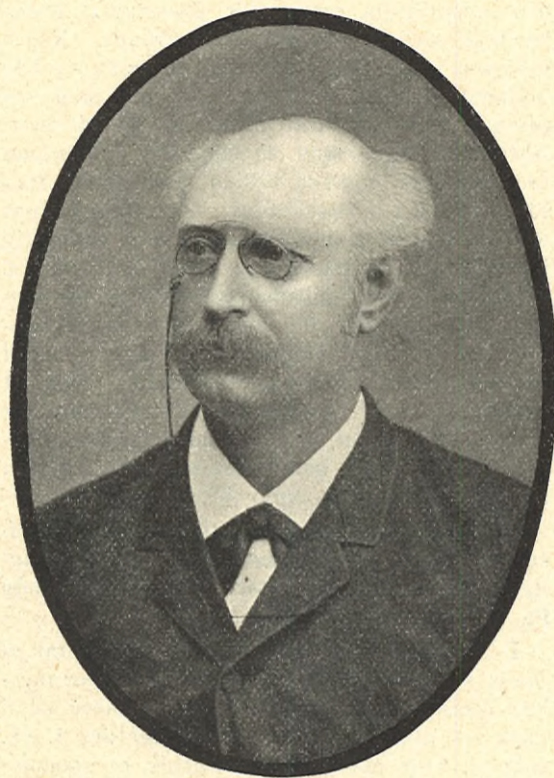
ILLUSTRERAD TIDNING

HÖRAN

FÖR · KVINNAN · OCH · HEMMET

LÖRDAGEN DEN 25 JULI 1903.

N:R 30 (865)

GUSTAF BJÖRKLUND.

GUSTAF BJÖRKLUND, hvars lefnads-saga räknade 56 år, hörde säkerligen till dessa människor, hvilkas yttre ställning och öden stå i omvänt förhållande till deras betydelse för samtid och eftervärld. Åtminstone är detta undertecknads mening, och jag vet, att många tänkande människor dela min uppfattning.

Född år 1847 i Björksta, Västmanlands län, blef Björklund student i Uppsala 1870, där han efter åtta år aflade filosofie kandidatexamen. Sedermera fortsatte han sina studier såväl i Uppsala som Lund samt vid Stockholms högskola. Dessa bedrefvos af Björklund endast i rent vetenskapligt intresse, ty att förvärfva någon akademisk grad eller att få sig en sådan tillerkänd på hedersväg tänkte han säkerligen icke.

Det är som bekant icke så lätt för en vetenskapsman, som icke kan berömma sig af något annat än sina idéer, att slå sig fram här i landet, då han icke äger penningar, mäktiga hjälpare, ett gammalt ansedt namn eller förmågan att »hålla sig framme». Björklund saknade alla dessa förmåner, och därför blef hans yttre lefnad sådan den blef. Tack vare en väninnas trofasta hjälp och en aldrig sviktande tro på framtiden samt intresserade vänners mellankomst i brydsamma lägen kunde Björklund, visserligen under mycket blygsamma villkor, föra en tillvaro, som lät honom undgå hungerns och köldens nöd, men som i alla fall icke blott icke tillät honom att så ägna sig åt sina forskningar, som han själf önskade och gagneligt varit, utan äfven genom sina

alltför stora bekymmer i ekonomiskt hänseende lade honom i en förtidig graf. Det hör till denne tänkares egendomliga öde i lifvet, att han måste syssla med en annonstidnings redigering och en egendomsagentur, utan att på någondera sysslan lyckas förtjäna ens till lefvebrödet.

Man kunde väl tycka, att Björklund genom populärt skriftställareskap i någon af våra större tidningar skulle kunnat förtjäna sitt uppehälle. Men hans förmåga som skriftställare var icke tidningsmannens. Lika illa utrustad var han äfven som talare och föreläsare. Han var likt Mose »ingen talför man» och hade som denne profet »ett svårt målföre och en svår tunga». Denna brist på talemått gjorde det säkerligen omöjligt för honom att, trots aflagd examen, ägna sig åt lärarens kallelse i en skola, äfven om han haft böjelse därför.

Till dessa naturliga svårigheter sällade sig äfven andra sådana. Jag syftar härmed mindre på de upplevelser af bristande förståelse för sina idéer, af förvriddning af deras innebörd och betydelse, af gäckad vänskap och annat mera, som Björklund upplefde, än på sådana tilldragelser, hvilka rent af kunde sägas lägga sten på börda.

Björklund hade, om jag ej misstager mig, genom intresserade vänners mellankomst lyckats få sitt enligt min tanke storslagnast anlagda arbete »Om döden och uppståndelsen från cell-lärans synpunkt» af trycket. Arbetet distribuerades af en ansedd bokhandel i Stockholm och vann en för sitt innehåll ovanligt stor afsättning, så att Björklund hoppades på någon välbehöflig pekuniär fördel af sina forskningars mödor. Upplagan var i det närmaste slutsåld, då distributionsfirman trädde i konkurs. I denna förlorade Björklund nästan allt hvad han skulle hafva förtjänat på sin bok.

Mot slutet af hans lif såg det ut, som om lyckan skulle hafva kunnat le mot honom och satt honom i stånd att utan bekymmer för studieskulder och det dagliga brödet ägna sig åt sina forskningar. Krafter hade nämligen blifvit satta i rörelse för att åt Björklund förskaffa det Nobelska fredspriset, och ett föremål, mera värdigt och mera i behof af det samma, hade man icke kunnat uppleta, åtminstone här i Sverige. I »Norske Intelligenssedler» för den 3 april innevarande år förekom också en längre artikel i syfte att uppvisa rättmätigheten af Björklunds kandidatur till priset i fråga. Döden gjorde emellertid den 2 juli detta år ett slut på alla motgångar och all strid för den fridsälskande, anspråklöse och tillbakadragne filosofen, hvilken rent af hade något af »profet» i sig.

Björklund är kanske mest bekant för sina inlägg i den internationella fredsörelsens tjänst. Han gjorde dock ej dessa af blodig afsky för kriget, af feghet eller andra farliga bevekelsegrunder. Han försmädde äfven allt upphetsande och fanatiskt arbete i den stora idéens tjänst och tog illa vid sig, då

man i den svenska fredsöreningen missbrukade hans fredsskrifter, t. ex. den om »nationernas sammanväxning» till att göra propaganda för den barnliga inbillningen, att vårt folk icke borde bevara och försvara *sin* kultur och *sin* världshistoriska egendomlighet, utan själfmant uppgå i en annan stat, t. ex. Ryssland. Björklunds inlägg i fredsarbetets tjänst bestod förnämligast i tankedigra skrifter, hvilka ådagalade den oafvisliga nödvändigheten för folken att afväpna, ja, att genom en inre process i samhällslifvet det med eller mot folkens egen önskan omsider skulle komma till den eviga freden. Härom handla flere af hans social-filosofiska skrifter, af hvilka en i freds- och afväpningsfrågan blifvit öfversatt till fem främmande språk och utomlands vunnit stort och berättigadt erkännande.

Enligt min tanke ligger dock icke Björklunds största betydelse på fredsörelsens område, så visst jag ingalunda är sinnad att underskatta något af det, som åsyftar att förverkliga julnattens himmelska hälsning till jordens söner och döttrar. Men Björklunds inlägg på tankens och forskningens väg för fredsaken böra säkerligen närmast betraktas som en konsekvens af den världssåskådning, åt hvilken han gaf rent af klassiska uttryck i sina skrifter om själen och kroppen samt döden och uppståndelsen från cell-lärans synpunkt.

Björklund var i filosofiskt hänseende en anhängare af den boströmska idealismen. Man har förebrått den store svenske filosofen, att hans världsförklaring hade alltför ringa förfäste i den empiriska verklighetens värld och därför till största delen utgjordes af spekulationer »ins Blaue hinein». Jag skall ej här inlåta mig på denna frågas besvarande, men så mycket är visst, att den boströmska filosofien mycket väl tål vid en landkänning med den modärna naturvetenskapens metod och resultat. Det vill synas mig, som om Björklund bevisat detta genom sina utomordentligt intressanta skrifter. Lärdomsapparaten är icke stor, och till följd häraf torde väl en och annan ofullständighet kunna uppletas, men det material, som stod den skarpsinnige tänkaren till buds, var utomordentligt väl genomarbetadt och till stor del inhämtadt — hvad naturvetenskapliga insikter angår — genom af honom själf utförda experiment och laborationer. Man märker detta bl. a. på det stora mått af säkerhet och öfvertygelse, som är något annat än själf- och tvärsäkerhet, med hvilka Björklunds verk äro skrifna. Kommer så härtill den sällsynta förmågan att behandla de svåraste problem på ett mycket enkelt och klart sätt och att betjäna sig af en diktion, som aldrig skattat åt frasen och knappast använt ett ord för mycket, så förstår man, att en af Björklunds vännar, tillika en af våra yppersta skriftstäl-lare, i en minnesruna i Aftonbladet kunde med all rätt säga, att Björklund »i den mest klassiska form uttalade de ädlaste och mest upphöjda tankar», samt att den »dag kan

komma, då Sveriges folk lär sig inse, att det i honom förlorat en af sina yppersta».

Rättvisan kräver emellertid det erkännandet, att Svenska akademien för ett par år sedan tilldelade Björklund ett litet understöd och ett vackert erkännande af hans författarskap.

Lika obemärkt för den stora världen, som Björklund lefvat, lika obemärkt fick han dö. Jag tror ej, att det var tio personer närvarande vid hans jordfästning den 7 juli. Pressen har visserligen ägnat hans minne någon uppmärksamhet, men enligt min tanke icke motsvarande hans betydelse. Det är emellertid på grund af förhållandena förklarligt, och jag kan tyvärr icke berömma mig af att med dessa rader, tillkomna på anhållan af Iduns ärade redaktör, hafva godtgjort det som brister. Men tid och andra förhållanden omöjliggöra åtminstone för tillfället en mera ingående karaktäristik af Gustaf Björklund och hans lifsgärning, öfver hvilka jag anser mig hafva rätt att uttala Frälsarens ord i bergspredikan (Mt. 5: 9): *Saliga äro de fridsstiftande, ty de skola kallas Guds barn.*

SAMUEL FRIES.

ANDROMEDA.

HÖKEN på de sträckta vingar
spanar efter rof från skyn,
men i dröm din sidenskära
kalk du böjer djupt mot dyn.

Lågt i mossan, solbedöfvad,
i din vildmarksdröm du står,
vet ej om du varit fångslad
i en dag — i tusen år.

Skuggan glider öfver åsen,
sval i middagssolens brand
Se, en sunnanvind, prinsessa,
löser sakta dina band!

Hvit och varm med morgonrodnad
efter drömmens tusen år,
du mot djupblå sommarhimmel
undrande ditt öga slår.

Solen som en andning kysser
dina lemmars marmorglans,
och kring dig i tempelstillhet
sluter skogen mörkt sin krans.

Skuggan glider, drömmen glider
som ett sommarmoln förbi,
glider in i ödemarkens
stora, stilla melodi.

STI HÖG.

Ekzem, finnar, sår, hudutslag, reformar o. d. behandlas bäst med F. PAULI'S AZYMOL, hvilket dessutom för sin mångsidiga användbarhet aldrig bör saknas i något hem. Läs de läkareintyg och den broschyr som medfölja hvarje flaska AZYMOL.

Aseptin är gammalmodig sedan det af en svensk läkare uppfunna preparatet »AZYMOL» visat sig vara ojämförligt mera verksamt. Vid alla tillfällen då Ni förut begagnat Aseptin bör Ni numera alltid använda »ANTISEPTISK AZYMOL».

LITET STUDENT-EKONOMI.

NÅGRA UPPLYSNINGAR FÖR KVINNLIGA STUDENTER, SOM ÄMNA IDKA UNIVERSITETSSTUDIER.

DE FLESTA af de unga kvinnliga studenter, som ämna fortsätta sina studier vid universitet, äro tämligen okunniga om storleken af de årliga lefnadsomkostnaderna där. Detta är kanske af föga betydelse för en hel del i ekonomiskt afseende oberoende, för hvilka ett par hundra kronor mer eller mindre ej spelar någon roll. Af så mycket större vikt är det väl emellertid för dem, som ej ha utsikt att erhålla de för studierna erforderliga medlen från sitt hem, utan genom lån måste förskaffa sig desamma, och jag tror att dessa numera ej äro så få.

I allmänhet är man böjd att underskatta kostnaderna för vistelsen vid universitetet och detta af två skäl: för det första, emedan man anser undervisningen vara kostnadsfri, för det andra, emedan man hört talas om den massa stipendier, som existera vid universitetet, och af hvilka, anser man, det alltid går att knipa sig något eller några. Dessa åsikter hade åtminstone jag, och jag är öfvertygad om, att det äfven nu finns en hel del nybakade kvinnliga studenter, som tro aldeles desamma. Min mening vore därför att lämna några upplysningar om de ekonomiska förhållandena för kvinnor, som studera vid universitet och särskildt vid universitet i Uppsala, där väl de flesta af de kvinnliga studenter, som ämna aflägga akademiska examina, samlas. I dessa »ekonomiska förhållanden» vill jag då, utom ofvannämnda två saker, äfven innefatta frågan om inackordering, på hvilken ju storleken af lefnadsomkostnaderna är i hög grad beroende. Undervisningen vid universitetet är kostnadsfri. Detta är en allmänt gängse uppfattning, som väl i viss mån är sann, i det att bevisandet af de offentliga föreläsningarna ej är förenad med någon afgift. För underlättandet af sina studier måste man emellertid ej blott bevista dessa, utan äfven så kallade kollegier, som gifvas af professorn i ämnet, och som, då de ej ingå i det antal föreläsningar, denne årligen är skyldig att hålla, naturligtvis ej äro afgiftsfria. Kollegier gifvas ock af docenten i ämnet. Förenade med särskild kostnad äro de ämnen, som äro förbundna med praktiska öfningar eller laborationer såsom kemi, fysik, då det gäller ett högre betyg, samt dessutom så godt som alla de ämnen, som ingå i medicine kandidatexamen och äfven i den förberedande examen, »medikofilen». Afgifterna för de särskilda kollegierna och laborationerna äro ju ej så stora, oftast 20 å 30 kronor, men måste man bevista flere dylika, blir summan dock ej så obetydlig. Härvidlag ställer sig förhållandet olika inom den medicinska och filosofiska fakulteten, de fakulteter inom hvilka vi med ytterst få undantag kunna räkna några kvinnliga medlemmar. Inom den förstnämnda blir, på grund af förutnämnda laborationer och praktiska öfningar, kostnaderna rätt betydliga. Utgifterna för undervisningen för »medikofilen» kunna beräknas till ungefär 200 kronor, examensafgiften medräknad, och för medicine kandidatexamen till något mera. Inom den filosofiska fakulteten ställer det sig som regel billigare, i synnerhet inom den humanistiska afdelningen af densamma. För öfrigt är inom detta område svårt att angifva några bestämda siffror, då omkostnaderna äro i hög grad beroende på de ämnen man väljer, och då kurser och kollegier här ofta ej äro obligatoriska, utan det står den studerande fritt att besöka dem eller icke.

I hvad här ofvan angifvits, är ej medräknadt böcker och ej heller de privata lektioner, man för underlättandet af studierna ofta måste begagna sig af. Dessa båda poster springa vanligen upp till större summor, än man väntat. Till dessa direkta utgifter för undervisningen komma äfven indirekta såsom inskrifningsafgift vid universitetet och den nation, man ämnar tillhöra, samt slutligen terminsafgiften i den senare, alla tre på ungefär 15 kronor hvardera. Undervisningen blir således, som vi se, ingalunda kostnadsfri, 20 kronor hit och 20 kronor dit, och snart är man färdig med de 100.

Komma vi så till frågan om inackorderingar och ungefärliga priset för desamma. Detta varierar mellan 70—85 å 90 kronor. Något billigare torde det ställa sig, om man ej har helinackordering, utan hyr ett rum samt så intager frukostar och middagar på ett matställe och lagar sina supéer själf. Rummen äro nämligen ganska billiga, åtminstone mot förhållandena i Stockholm. Ett treftigt rum och så snyggt möbleradt, man kan vänta sig i vanliga studentrum, kan erhållas för 60 kr. i terminen och måltidsinackordering för frukost och middag för 35 å 45 kronor i månaden. Särskildt fördelaktig är denna metod för dem, som ha långa terminer, i det att rummen aldrig betalas för månad, utan för termin, och priset är detsamma, hur lång den än är. Den har dessutom den fördelen att man mera disponerar öfver sin tid.

Återstår nu frågan om stipendier. Med afseende på dessa kan man säga, att de manliga studenterna äro åtskilligt bättre lottade än de kvinnliga.

I stadgarne för ett ganska stort antal af dessa stipendier står nämligen mer eller mindre direkt föreskrifvet, att stipendiaten skall vara en man. Dylika föreskrifter äro t. ex. sådana, som att sökanden skall ha genomgått det eller det goss-gymnasiet, eller vara medellös prästson, välartad yngling etc., allt kompetensvillkor, som äro en källa till förgelse för kvinnliga stipendiesökande. Utom dessa stipendier, som vanligen tillsättas af konsistoriet, finnas äfven andra, som utdelas inom de olika nationsföreningarna af särskilda därtill utsedda medlemmar. Äfven här förefinnas i allmänhet rätt små utsikter för de kvinnliga studenterna, då dessa nämligen oftast äro föga kända af sina manliga nationskamrater, och då naturligtvis personliga vänskapsförbindelser spela rätt stor roll vid tillsättandet af dessa stipendier. Finnas då inga särskilda stipendier, som endast kunna sökas af kvinnor? Jo, men dessa äro tämligen fåtaliga. De utgöras för närvarande endast af trenne, nämligen von Kræmers på 63 kronor årligen samt Vilhelmina Hiertas med två rum, hvardera på ungefär 130 kronor. Ett fjärde är under bildning inom kvinnliga studentföreningen. När summan af terminsafgifterna där stigit till ett visst belopp, skall nämligen räntan på detsamma utdelas som stipendium. Af de båda förstnämnda stipendierna kan von Kræmers sökas af meriterad kvinna inom hvilken fakultet som helst, Hiertas endast af medicine studerande. Från Fredrika Bremerförbundet i Stockholm utdeles äfven stipendier på högre belopp, som kunna sökas af kvinnliga studerande vid såväl universitet som högskola.

Skulle man göra ett försök att bestämma de årliga lefnadsomkostnaderna för de kvinnliga studenterna i Uppsala, skulle man naturligtvis få tämligen varierande värden. Till närmelsevis skulle man kunna säga, att de uppgå till 1100 å 1500 kronor. Variationerna betingas, som förut angifvits, af den stu-

MELLINS FOOD af Läkarekåren erkändt bästa näringsmedel för barn och sjuka.

Finnes på Apoteken samt hos Specerihandlarne.
PROF gratis och franco från Axel Lennstrand, GEFLE.

diebana, man valt, och dessutom naturligtvis af de olika individernas vanor och förmåga att spara.

E.

DET FÖRSTA MÖTET. EN LITEN HISTORIA I SKOLMÖTESMÅNADEN AF HENRIK WRANÉR.

MÄSTER kallades för »Tungusen». Fast han bara var bortåt 30 år gick han sällan med i lag, dansade inte och rörde aldrig kortlapparne. Hans gamla mor hushållade för honom och där sutto nu han och gumman som två ugglor på ett kyrkotak, tysta och stilla och sågo vänligt på hvarandra. »Mäster» hade sin lust i att läsa svensk historia och hade gnoth igenom hvad det lilla sockenbiblioteket i den vägen innehöll många gånger. Och i själva verket kände han Gustaf Vasa mycket bättre från pärm till pärm än han kände skolrådets ledamöter. Minst var han naturligtvis bekant med ordföranden, en gammal lektor, som fått pastorat och blifvit teologie doktor, förty mellan honom och den lille tyste mäster var ett stort svalg befastadt — mäster kunde ju hvarken grekiska eller hebreiska. Och det var det enda som för 30 år sedan räknades för lärdom i den skånebygden.

Men en dag gick gumman bort till riksdagsmannens och skulle hjälpa till att baka en spettekaka — hon var en vida känd mästarinna i den konsten. Och när hon kommit hem, sa hon till mäster:

»Johan.»

»Ja, mor!»

»Vet du hvad jag fick reda på där borta?»

»Nää.»

»Alla skolmästare ska ha möte i Lund till sommaren — det ska stå i tidningen.»

»Jaså. Ja, jag har inte lånt den de två sista månaderna — jag får väl ha hem de nyaste. Nää?»

»Jo, riksdagsmannen frågte, om du tänkte ta dit.»

»Jag — hvad skulle jag där att göra?»

»Hör du, min gosse! Här går du som en tungus — som de också kalla dig — bland filisteerna: ingen talar du till, och ingen rutschar opp dig, du blir gammal och maläten i förtid. För töser är du som du vore skrämnd — när ska' här komma kvinna i huset? Jag är bara en olärd människa och kan inte följa med i dina lärda böcker, helst som jag inte kan läsa den latinska stilen — inte kan jag heller muntra opp dig. Res nu in — du kan väl alltid våga det på dig, fast lönen är liten här. Du ska för resten få af mina läddikepengar till resan — jag kommer nog ärligen i grafven ändå, när jag är död en gång. Och jag ska rusta ut dig med mat och stryka bägge nattkapporna åt dig och blåna dem, så det skall vara en lust att se på dem!»

»Där komma så många människor, som en inte känner!»

»Det måtte väl vara ombyte — inte blir du glad af att år ut och år in gå och se på stofilerna här? Gör mig nu till viljes, Johan lille, så är du min gamle, snälle påg!»

»Jag får se på tidningarna, hvad där står, först.»

Nå, tidningarna genomsöktes, och hur gumman lirkade med sin gosse, blef resan verkligen beramad och stoffarna nysulade, kläderna uppfiffade och kryckan fastsatt på paraplyen.

Nyklippt af dragonen och nyrakad stod han en dag färdig att kila, sedan han tallösa gånger gått igenom resekostnaderna med mor och skrapat ihop så, att han hade en hel riksdaler till »oförutsedda utgifter».

»Nu har du mat med dig, som stöttar!» sa gumman. »Det finns inte fetare fläsk i socknen än nämndemannens, och sådana lammalår som rusthållaränkans ha inte sin make. Håll dig till matsäcken, så mycket du kan! Det är billigast. Men är där något gille, som alla ska vara med om, så ska du inte vara sparf i tranedans, utan då får där springa en riksdaler, om så ska vara! Och är där någon lärarinna, som du tycker ser riktigt snäll och treflig och rar ut, så gör dig bekant med henne — jag vill så gärna se dig gift, innan jag dör — hvad ska där annars bli af dig, när jag faller ifrån en gång! Se på dem åtminstone — för min skull, pågen min! Skulle du bli pengaläns, så spörj ut hvar Bengta bor, som jag tjänte ihop med för trettiofem—fyrtio år se'n. Jag har hört att hon blef rikt gift med en vaktmästare — jag tror han hette Tornberg — och jag har aldrig

hört att hon är död. Hon lånar dig nog ett par riksdaler till du kommer hem. Och skynda dig nu bra, så Ola Månson inte behöfver vänta på dig, efter du får skjuts med honom för inte mer än halfva vägen till stationen! Seså, farväl med dig. Titta på lärarinnorna — glöm inte det! Du har väl alla tre näsdukarne med dig? Och pengapungen? Nå så vare vår Herre med dig! Och välkommen hem igen!»

Gumman stod och viftade efter honom med förklädet så länge hon kunde skymta honom från förstutrustskeln.

*

Mäster tyckte att han kommit ut på en riktig romareres: han hade ju på många år knappt varit öfver sockengränsen, och Lund hade han inte återsett, sedan han tog examen. Men det nya i saken rutschade opp honom: han rätdade ryggen och när han kom fram till den gamla biskopsstaden, hade han fått färg på de annars grågula kinderna.

Han hade ej hunnit långt från stationen, då han träffade en seminariekamrat. De beslöto bilda bunkalag och få sig ett rum samman — deras upptäcktsfärd efter ett litet rum ledde snart till önskad resultat, tack vare en välvillig poliskonstapel, och så gingo de att se på sta'n, just på seminariet, där de så ofta stått darrande för en eller annan sträng lärare, när nådens ordning t. ex. skulle klareras för rektor Vählin, och efter en lång spatsertur ända ner i Gyllenkrokska promenaden, där de förr gått så många kvällar och byggt luftslott, voro de hemma i sitt lilla rum, dukade opp sina matsäckar, bjödo hvarandra på hvad huset förmådde och somnade slutligen mätta och glada, sedan de skildrat sina öden. Mäster hade inte mycket att omtala, men den andra, som var gift, hade tusen saker att berätta om sin lilla gumma och sina småttingar och sin lycka, fast äfven han kände fattigdomens och skuldsättnings tunga börda på sina axlar. Mäster drömde hela natten om en hälfst så öm och en hel hög matfriska ungar, som ville åt skinkan och lammalåren i hans matsäck.

*

För gumman var den veckan, som Johan var i Lund, så lång som en månad, och hvar dag stod hon bort emot kvällen för förstubron och spejade nedåt vägen. Ändtligen kom han på lördagskvällen.

»Gokväll, mor!»

»Nå, välkommen hem igen! Hvad du är solbränd — det klär dig för resten. Du är tio år yngre — och sådan takt du hade i benen, när du kom nere vid korsvägen! Nå, kom in nu — jag har kaffekitteln på — den har kokt en hel timme, så det är nog starkt och godt. Nej, men Johan! En hel påse kakor, skorpor och »sniglar» — är det Lundabröd? Åh, tack ska du ha, men det var väl fasligt dyrt? Nå, räckte matsäcken?»

»Där är kvar till sju gillen hem igen.»

»Hvad säger du — det var ledsamt, att det inte smakte dig!»

»Mor lilla. Vi åto som vargar morgnar och kvällar, både jag och Malmgren, som jag bodde ihop med — och ingen kan tänka, hur han har gått åt mitt lammalår — där är bara »fiolen» kvar. Men middag åto vi ute som det bar sig — och inte tänkte man så mycket på mat heller: man hade nog ändå att tänka på, om man ville följa med i allting. Vi började med predikan och ni kan tro, mor, att vi sjöngo så hvalfven i Lunda kyrka darrade — åh, jag glömmet det aldrig. Och se'n var där diskussioner — den ena dagen talte de om, hur vi lärare ha det ute i de undan-gömda vråna. Men de hade det alldeles om bakfoten, så den, som klef opp, det var jag och jag sa dem, hur det är här — — —

»Är du galen? Du blir olycklig för prästen!»

»Pytt, jag är inte en sådan hare som förr: det gör dem godt att de få höra sanningen.»

»Men var du inte rädd?»

»Jo, den ena minuten tyckte jag det blef svart för ögonen och den andra dansade där tusen gnistor. Men jag måtte inte ha tappat koncepterna, för när jag gick ner, klappade de i händerna, och det gjorde de bara för två till den dagen.»

»Men, Johan — att jag inte fick höra på.»

»Ah, mor, jag har så mycket att tala om, så det räcker i flere veckor! Nå, det skall bli skönt med en kopp — ät nu kakor, mor, ät tills ni blir fyrkantig! Och se'n ska vi duka opp matsäcken och äta — jag är så sugen. Åh, mor, hvad lifvet är härligt — när man inte läser in sig inom fyra väggar!»

»Du är ju rent som en bortbyting, pojke! Nå var det inte bra att jag lockade dig ut?»

»Joo, det ska mor ha tack för!»

»Nå, pengarna räckte?»

»Jo, jag tackar, jag. En kan knappt vända sig, utan det kostar pengar i Lund nu för tiden. Jag måste låna fem riksdaler af Malmgren.»

»Men, pojke — hur — hur. Du kan då rakt inte ta dig fram på egen hand. Hur ska jag kunna släppa ut dig en annan gång? Du gör oss ju olyckliga för all vår tid!»

»Mor, mor! Vi ta ut på sparbanken: den resan vill jag inte ha ogjord för hundra riksdaler!»

»Hvad säger du? Nää?»

»Mor menar?»

»Lärarinnan?»

»Hvilken lärarinna?»

»Säg du inte någon lärarinna?»

»En hel hop — fast vi karlar voro ju i majoriteten!»

»Nää?»

»Hm! Jag förstår inte.»

»Sitt nu inte och gör dig till! Var där ingen, som — som du tittade nogare på?»

»Jaså, på det viset! Nää!»

»Försök inte att lura mig! Jag ser det på ögonen på dig. Hvad heter hon?»

»Hvilken?»

»Konstra inte, för då får jag kaffet i vrångstrupen! Det synes ju på utanskriften på dig.»

»Hvad tycker mor om namnet Hildegard?»

»Det var förnämt! Och vackert — så heter

ingen i hela detta häradet! Åh, du Johan! Är hon lång eller liten? Hurdana ögon har hon? Väl vuxen, hva? Är hon af förmögen släkt? Hur blef du bekant med henne?»

»Det var många frågor på en gång, mor!»

»Ja, när det gäller ens enda barn så — — —

»Nu ska jag tala om precis, hur det gick till. Första dagen blef där stor trängsel i utgångsdörren i tornet, och som jag går och skall pallra mig ut, rispar en nål mig i kinden, så det sved förskräckligt. Jag ser mig om — hon var så blek och eländig, för olyckans skull — grann unge för resten. Liten, räckte mig bara till axeln — vi ha mätt sedan. Och hon bad så rysligt mycket om ursäkt. Och blodet rann, och hon tog upp näsduken och torkade af det — och handen var som sammet så mjuk. Och så sa hon hvad hon hette och vi kommo i samspråk. Och hvarenda dag under mötet träffades vi — jag väntade på henne vid utgången eller — hon på mig. Och vi ha talt så mycket samman. Hon är också galen i historia — treflig och glad, men mycket förständig. Hon är rent styf i matlagning — men spettekakor ä tyska för henne. Och så talte jag om för henne, hur ensam jag är, och hon hade samma visa att sjunga.»

»Och ni blef öfverens? Gud signe er!»

»Först ska mor se henne och tala vid henne, rannsaka hjärtat och pröfva njurarna! Mor ska resa dit i veckan, som kommer. Hon bor bara fyra mil härifrån — oppe i Hönslösa. Men rar är hon! Och som hon kan se på en! Mor blir så glad i ungen, ja, lika glad som jag. Och mor ska resa!»

»Jag ge mig ut på järnväg på gamla dar — vet du, Johan — — —

»Åh för min skull! Hon väntar mor!»

»Då reser jag. Hvad jag är glad vid henne redan! Hon hade inte något porträtt?»

»Ett — och det fick jag. Vill en nyfiken gammal rar gumma se en ung rar tös?»

»Du pinar lifvet af mig — ta hit det genast? Åh herre je! En så'n liten näpen människa — som en docka, rent! Men sådana ögon! Kysste du henne?»

»Jag tordes inte, vet mor: jag var så rädd att hon skulle bli ond.»

»Du är ett enfaldigt lif, Johan — när hon tyckte om dig!»

»Det tror jag nog hon gjorde, men vi ä inte ringförlofvade, och jag har inte sport, om hon vill bli min i nöd och lust — mor ska se henne först.»

»Ja, det ska jag. Så fort jag hinner föfota mina mörkblåa strumpor, ska jag ge mig af. Låt mig se på henne en gång till! Ja, få era små hennes ögon, komma de nog inte att gå lika länge ogifta som deras far gick i världen, innan hans gamla mor körde honom ut på skolmötesresa!»

GLÖM EJ

Jubileumsfondens sparbössor!

Eva Hellman & Co,
Drottninggatan 68. Et. 1886.

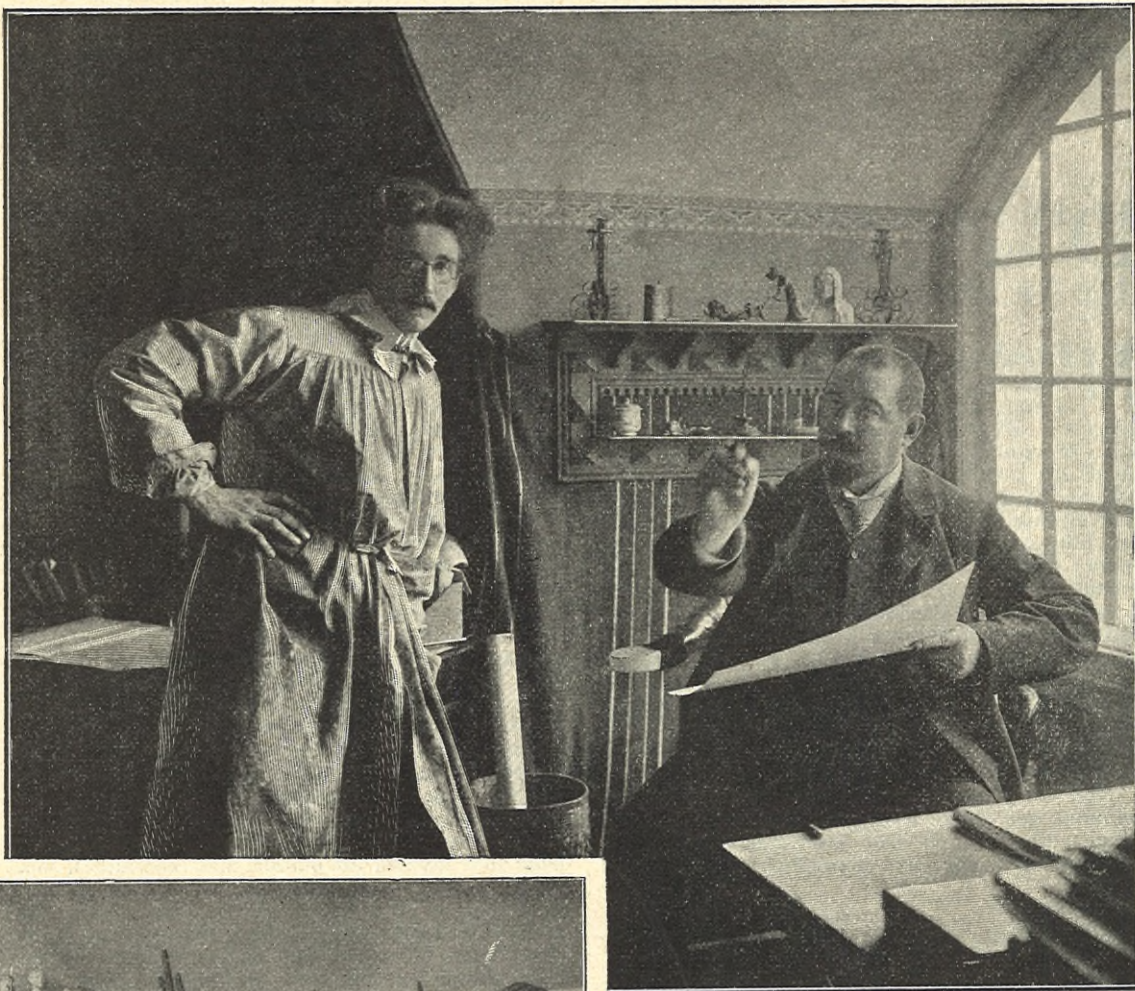
HUSHÅLLSSKOLA,
MATSALAR,
CAFÉ & BUFFÉ.

rek. sin omsorgsfulla undervisning i matlagning, dessertträtter, finbakning m. m. 3 mån. elevkurs. Prosp. och Upplysn. fritt. särek. för damer, som följt af centralt läge, godt och rikligt bord, låga priser och därtill rabattkuponger, bland stadens mest besökta. Öppet till 11 e. m. Frukost-, lunch-, supé- o. kaffeservering. Tårter, bakelser, kaffebröd från eget bageri serv. o. säljes här.

EN MÅLARSKOLA.

PARIS, den underbara konstmetropolen vid Seine, där det konstnärliga skapandets kraft och yra ligga i själfva luften, florerar, vid sidan af världsstadens öfriga institutioner på den andliga odlingens skilda fält, också en hel del privata målar- och bildhuggarskolor, där de förnämsta mästare på de bildande konsternas område handleda de lärjungar, som, drifna af skönhesträngens heliga eld i sitt inre, alltjämt strömma till från den civiliserade världens alla väderstreck. *L'academie Colarossi, Cormon, Julian* och hvad de nu allt heta äro också välbekanta här hemma i Sverige, och många bland de konstnärer, som sedan gjort betydande insatser i vår moderna nationella konst, ha mottagit sin första undervisning i någon af de parisiska målarskolorna.

Men hvarför egentligen fara till Paris och Colarossi, när vi själfva kunna prestera fullt liknande förmåner? Ty äfven Stockholm äger numera att framvisa flere väl ansedda, privata konstnärsskolor, och vi ha i dag nöjet att meddela några bilder från en af dessa, den kanske mest anlitade och kända vid sidan af — eller rättare som förberedare till — den officiella Konstakademien.

HR C. ALTHIN I SITT MOTTAGNINGSRUM, GRANSKANDE EN AF ELEVERNAS TECKNINGAR.

EN »MODELLTIMME» I DEN KVINNIGA ATELIERN.

Det är den bekante artisten, öfverläraren vid Tekniska skolan hr C. Althin, som sedan flere år grundat och ledt denna elevatelier på ett sätt, som tillvunnit den allt större framgång och erkännande i konstnärliga kretsar. Högst upp i ett ståtligt nybyggt hus vid Grefgatan disponerar skolan tvänne rymliga, ljusa och luftiga atelierer — en för de manliga, en för de kvinnliga eleverna — och mellan dem bägge har läraren sitt artistiskt inredda mottagningsrum.

När vi en solig middagsstund aflägga ett besök där uppe, mötas vi redan i trappuppgången af det glada, ifriga bikupesorl, som är så karaktäristiskt för det ungdomliga konstnärsllynnet. Vi stiga först in i »mästarens» privata kabinett och finna honom just sysselsatt med att för en af de manliga eleverna demonstrera någon viktig skönhetslag. Vi mottagas på det älskvärdaste, och efter en stunds samspråk om dagens konstnärliga frågor inbjudas vi att bese lokalerna.

Af de bilder, Idun i dag som ett minne från detta besök meddelar, är den kvinnliga

KOMPOSITIONSBEDÖMNING I DEN MANLIGA ATELIERN. A. BLOMBERG FOTO.

atelierinteriören tagen under en »modelltime» och framställer de unga konstnärseleverna i sina långa målarblusar i full färd med att afteckna den kvinnliga modell, som poserar på estraden. Rundt väggarna ses en mängd »antiker» i gipsafgjutning att användas till förebilder vid antikritningen, denna viktiga bottenskola för snart sagt all konstnärlig verksamhet. Tid emellan gör läraren sin rond från elev till elev, följer framstegen, kritiserar, rättar och vägleder.

En gång i veckan utdelas så kallade »kompositions»ämnen, öfver hvilka eleverna äga

att i hemmen mellan lektionstiderna utföra själfständiga kompositioner i teckning, målning eller äfven modellering, allt efter arten af deras studier och begåfning. På gifven dag och timme utställas sedan alla kompositionerna — till en början anonymt — i den manliga ateliern, och under de unga utställarnes lifigaste spänning skrider läraren till kritik och »prisutdelning». Vår tredje bild återger just en sådan kompositionsbedömning, hvars uppfostrande och till själfständigt arbete eggande betydelse torde ligga i öppen dag.

Med lif och lust fortgår så verksamheten i vår målarskola året igenom — endast med ett par kortare afbrott vid jul och den varmaste högsommaren — och innan man vet ordet af, är hösten inne och med den betydelsefulla tidpunkten för de årliga inträdespröfningarna till *Akademien för de fria konsterna*. Det öfvervägande flertalet af hr Althins elever äro nämligen aspiranter till denna de konstnärliga studiernas högskola i vårt land, och intet bättre kriterium kan önskas på halten af den undervisning, som lämnas i den Althinska målarskolan, än det faktum att, exempelvis vid senaste pröfning till Akademien, *samtliga* antagna elever, så när som på en enda, voro lärjungar af hr Althin, och att af det unga garde, som nu i skönhetstemplettet vid Röda bodarne med penna, pensel och modellerstock sträfvar att forma dragen af morgondagens konst, de allra flesta gjort sina lärospån i den Althinska elevskolan.

Vi vilja icke afsluta dessa rader, utan att åtminstone med några kortfattade ord erinra om den dugande gärning, som artisten Althin — vid sidan af en så framgångsrik lärareverksamhet — hunnit utföra som själfständig konstnär. Född i Karlskrona år 1866 och elev vid Fria konsternas akademi 1885—1889, studerade han sedermera i Paris för Dagnan-Bouveret och Courtois samt dekorativ konst för P. V. Galland. De stora dekorativa, särskildt de kyrkliga uppgifterna, ha sedan också blifvit hans huvudintresse, och han har, som bekant, utfört ett betydande antal figurala al-secco-målningar i Uppsala nyrestaureerade domkyrka (ej mindre än omkring 200 figurer), i Örebro, Delsbo, Norrtuna, Lommaryd m. fl. kyrkor. Nu senast har han erhållit beställning på tvänne målningar för den nya Oscarskyrkan i Stockholm samt fem för domkyrkan i Hernösand. Af hans stafflitaflor må särskildt framhållas ett munkhufvud i drottningens skrifrum på Ulriksdal, »Karl IX och Petrus Petrosa», som äges af fru I. Faxe, samt »Jakob välsignar Josefs söner», tillhörig grosshandlaren Westin. Han har äfven framträdt som illustratör i Ny ill. tidning, Förr och Nu, Ord och Bild m. fl. tidskrifter. Sedan år 1896 är han dessutom verksam som öfverlärare vid Tekniska skolan.

JOHAN NORDLING.

SKOGSSTJÄRNOR.

DET VAR en gång en försommarnatt på ett högt berg. Där var vid utsikt öfver svarta skogar och blanka vatten. Och längst borta lyfte sig fjälltinnar som skimrande fjärrsyner.

Solen stod stor och röd och liksom undrande stilla. Sommaren hade nyss kommit, och det sjöng och myllrade i skog och mark af ungt och yrvaket och soldrucket lif. Lommen sam i sjöarna, och svarta trastögon tindrade skyggt ur färdigbyggda rederna.

Det var på ett berg, där enbuskarna buro ljusblå bär. Myggen dansade, och en guldhöna kröp fram öfver stenhällarna.

Hon blef fångad och fick krypa på en smal, solbränd hand, tills hon drog fram de svarta vingarna under purpurkappan, höjde sig och försvann som en liten mörk punkt i den ljusblå luften.

Handen tillhörde en flicka med lång, blond fläta och ljusbruna ögon under mörka ögonbryn. Hon hade barr och mossor i flätan och en stor refva på sin klädning.

Hon hade ingen hatt på, och hårslingorna lockade sig och föllo ned mot kinderna, som voro glödande skära.

Jag såg blott på henne, men hon såg på allting under den röda solen — utom på mig.

— »Lena» — sade jag. — »Ja.» — Hon såg uppmärksamt på en mygga, som sugit sig alldeles stinn af blodet i hennes hand.

En liten röd spindel sprang som för brinnande lifvet öfver den hvita halsen.

»Du har en spindel på halsen,» sade jag. Hon tog lugnt dit och fick den på handen.

»Det är en lyckospindel.» Hon brydde sig inte om att svara, utan lade händerna under nacken och började hvissla. Och det vore synd att säga, att det inte var både rent och musikaliskt.

»Kusin Magdalena,» började jag igen. »Ja.» — — — »Jag kan inte begripa — men i natt, när jag kom in på min kammare stod det en bukett med skogsstjärnor och blå violer på nattduksbordet. Skogsstjärnorna voro så darrande hvita och lätta; alldeles som glada och hvita tankar.»

»Ja, men hvad rör det där mig?»

»Nej, hvad skulle det röra dig. Men jag kan inte begripa, hvem som trollat dit dem.»

Hon log stilla och såg mot himmelen med en orörlig, guldglänsande blick under ögonfransarna. Då fick jag en plötslig ingifvelse. Jag böjde mig ned och kysste henne, innan hon hann avvärja det.

I nästa sekund stod hon rak framför mig, och ögonen voro som stenkol.

»Hur kan du våga! Tror du kanske, att jag jämt är tio år?»

»Nej, bevare mig. Men var jag kär i dig på den tiden också?»

Hon tog sin hatt. »Nu går jag.»

»Hvart?»

»Hem.»

»Men vi skulle ju se solen gå ned.»

»Jaså, ja, du kan ju stanna.» Hon gick långsamt bort öfver stenhällarna.

»Lena,» ropade jag öfter henne.

»Ja.» Hon stannade, men utan att vända sig om.

»Hör på, om vi skulle förlikas? Förlåter du mig, hvad jag gjorde, om jag lofvar att aldrig göra om det?»

Jag steg upp och gick några steg öfter henne. Hon stod med nedböjdt hufvud, och jag såg solskimret kring den fina nacken.

Plötsligt gjorde hon helt om och såg mig rakt i ansiktet. Det fanns ett par små gro-

MOT FLUGOR!

FLUGPAPPER — äkta Tanglefoot — pr dubbelark 20 öre.

FLUGPAPPER — franskt — pr ark 5 öre.

FLUGFÅNGARE, pr st. 25 öre.

FLUGSPÅN (Kvassia), pr kg. 60 öre.

INSEKTPULVER — äkta franskt — i paket om 25 och 50 öre.

INSEKTPULVERSPRUTOR, pr st. 40 och 45 öre.

Dessutom särskildt för kreatur:

Hjorthornsolja, Ryssolja (Björktjära), Kreolin, Kreolin-såpa, Lysol m. m.

Till de billigaste priser hos

Wilh. Becker,

Kongl. Hofleverantör, Stockholm.

Hufvudaffär: 5 Malmorgsgatan 5.

Filialer: 24 Stora Nygatan, 23 Götgatan.

par i kinderna, och den guldbruna blicken glittrade och glänste.

Solen stod kvällsröd öfver skogarna, men det var som en livvets morgon öfver henne.

»Lena,» sade jag nästan andlös. »Jag kysste de hvita stjärnorna i natt — därför att de voro som glada hvita tankar. Skall jag lofva?»

»Nej,» sade hon. Men när hon sagt det, lade hon handen öfver ögonen.

Solen hade gått ned, när vi gingo hem, och den korta midnatten låg med dämpadt dagsljus öfver de svarta skogarna och de blanka vattnen.

*

Det var en gång flere år senare. Jag gick i en grön, lummig skogspark tillsammans med en ung kvinna i riddräkt. Hon var smärt och blond och hade ljusbruna ögon under mörka, bågiga ögonbryn.

Vi satte oss på en bänk, och hon kom händelsevis att ta några skogsstjärnor i handen. Men när hon kände min blick, blef hon röd och kastade ned dem.

»Ja,» sade jag, »tänk att en sommarnatt för längesen fann jag en sådan där bukett framtrölad på mitt nattduksbord. Och jag kysste dem, därför att de voro som hvita och glada tankar. Sedan blefvo de glödande röda — på ett högt berg — med all världens härlighet nedanför.»

Hon lade handen öfver ögonen.

»Tyst,» sade hon, »säg inte mera. Har du kommit hit för att säga mig det där.»

»Ja kanske. — Jag vet inte. Men efter det föll sig så, sade jag det. — Är det inte löjligt — kusin Lena, — förlåt — fru baronessa, — att en man far till främmande land och blir borta i långa år och tror, att de hvita, ömtåliga blommorna alltjämt skola vara lika friska.»

Hon tog handen från ögonen och stirrade framför sig.

»Jag kom att tänka på något,» sade hon, »fast det egentligen inte hör hit. Men minns du, att nedanför berget låg en liten grå stuga?»

Där bodde en kvinna, som hette Ingeborg. Hon hade en gång gjort en stor missgärning, hon hade dräpt sitt eget barn. Hon var fullt medveten om hvad hon gjorde och förtjänade därför dom och straff. Jag talade med henne en gång...

Hon sade, att hon var olycklig, när hon gjorde det, och att det straff, som lagen pålade henne, var ett intet mot de kval, som hon natt och dag burit inom sig. Och när jag såg, hur hon pinades och led vid minnet, gjorde det mig så ondt om henne, att jag glömde hennes synd.»

GUSTAVA SVANSTRÖM.

Enligt referat af meddelande från Svenska Tandläkaresällskapets kommitté för undersökning af gängse antiseptiska munvatten på Internationella Tandläkarekongressen i Stockholm den 15 Aug. 1902 år

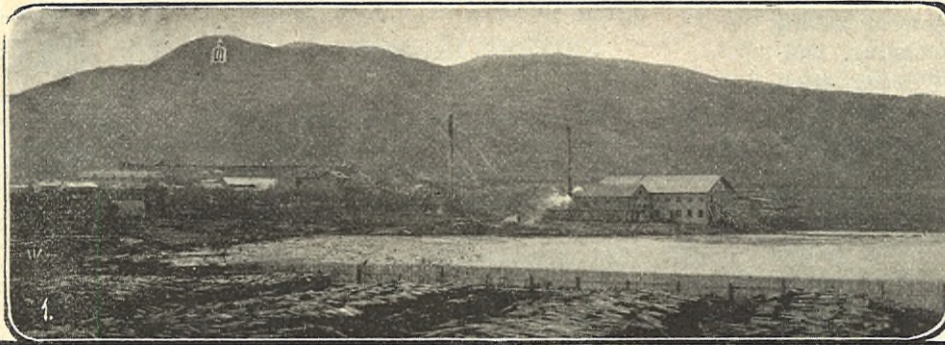
STOMATOL

ovedersägligen det munvatten, som bäst uppfyller de fordringar medicinen och tandhygienien ställa på ett bakteriedödande och sjukdomsförekommande preparat för tändernas och munnens vård.

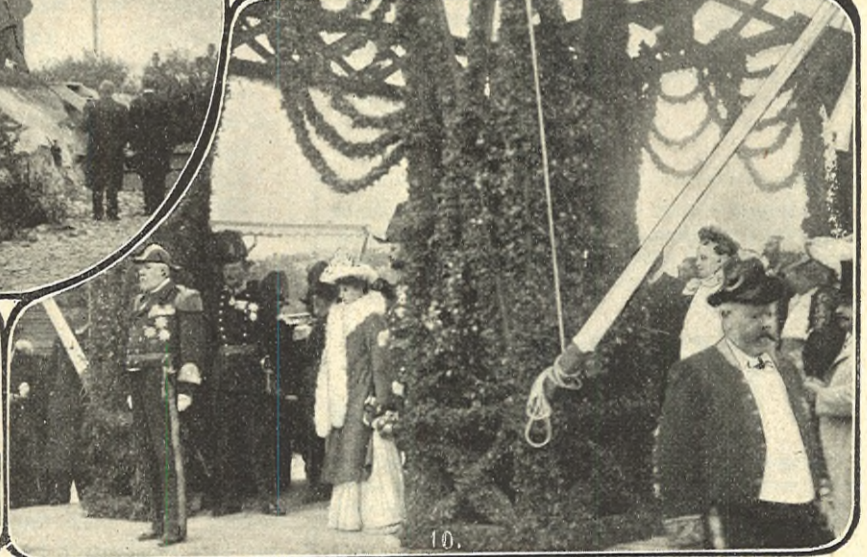
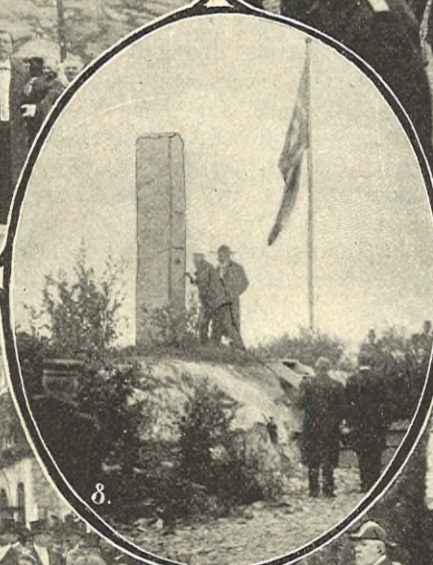
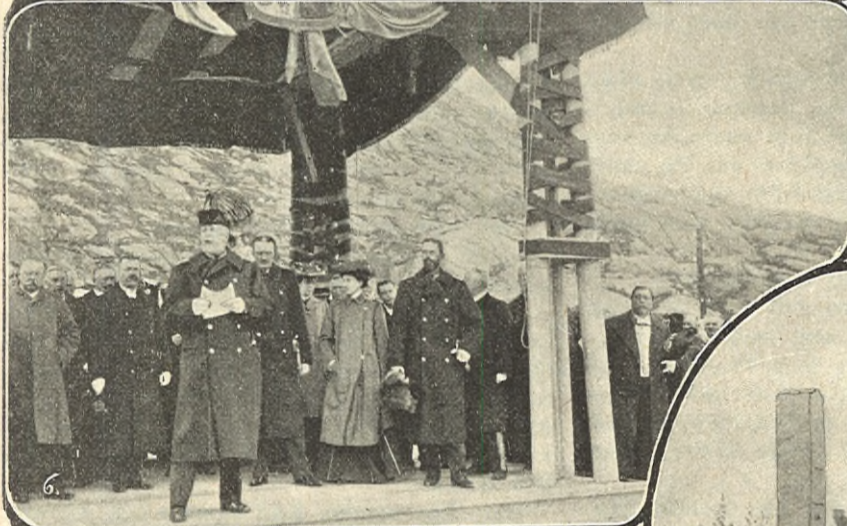
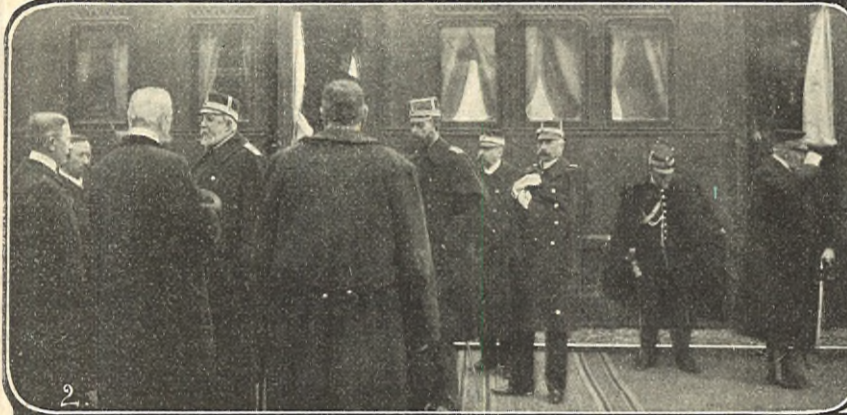
STOMATOLFABRIKEN, Stockholm.

H. M. Konungens Hofleverantör.

FRÅN RIKSGRÄNSBANANS INVIGNING. 1. KONUNGENS NAMNCHIFFER PÅ »STATSRÅDETS» HÖGSTA TOPP I KIIRUNA. 2. KONUNGEN MOTTAGES AF DE DEPUTERADE I KIIRUNA. 3. KIIRUNA DAMER ÖFVERRÄCKA BLOMMOR. TILL HÖGER SKOLBARNEN MED SVENSKA FLAGGOR. 4. ANKOMSTEN TILL ABISKO. 5. KONUNGEN SAMTALAR MED LAPPARNE VID

ABISKO. I FÖRGRUNDEN LANDSHÖFDING BERGSTRÖM. 6. KONUNGENS INVIGNINGSTAL VID »RIKSGRÄNSEN». 7. KONUNGEN INSPEKTERAR »NORRBOTTNINGARNE» VID RIKSGRÄNSEN. 8. KONUNGEN INSKRIFVER SITT NAMN Å STENEN VID NARVIK. 9. KONUNGENS ANKOMST TILL NARVIKS STATION. 10. KONUNGENS INVIGNINGSTAL VID NARVIK.

DEN DÖENDE PÅFVEN MOTTAGER SAKRAMENTET.

UR DAGSKRÖNIKAN.

RIKSGRÄNSBANAN är nu invigd med kunglig pomp och ståt och därmed är under Oscar II:s regering »det tredje järnbandet slaget öfver Kölen», för att begagna konungens ord vid hans å stationen Riksgränsen hållna invigningstal.

Längst hela den ömsom vemodigt ödsliga, ömsom storslagna och vilda färdvägen mellan Gellivare och Narvik, som nu i sitt nybrutna skick talar om civilisationens mäktiga framryckande mot tungt ödemarkslif, har det kungliga festtåget rusat fram och kommit fjällens barn att med förundrade och förhoppningsfulla blickar betrakta de guldsmidda resenärerna — representanterna för Sveriges statsstyrelse — och höra konungens malmstämma uttala hoppgivande ord om en ny, lycklig framtid för de båda brödrafolkens nordligaste landsdelar.

I Narvik, denna stad, som på fyra år vuxit upp mellan fjället och Ofotenfjorden, och där den väldiga nordlandsjärnvägen har sin slutpunkt, var minsta hus festligt smyckadt med anledning af högtidligheten. Hvitklädda flickor strödde blommor och det hela bar en mycket mondän prägel, trots den nordliga breddgraden.

Vi meddela i dagsnumret en serie synnerligen dramatiska bilder från invigningsfestligheterna, å banans olika punkter, tagna af vår på resan medföljande specielle fotograf, hoffografen A. Blomberg.

SKALDEN A. U. BÅÅTHS 50-åriga födelsedag föregående vecka högtidlighölls å den täcka badorten Gottskär vid Kungsbackafjorden, där diktaren plägar tillbringa sina somrar, på ett synnerligen ansläen-

SKALDEN A. U. BÅÅTH I KRETSEN AF SINA VÄNNER PÅ 50-ÅRS DAGEN. ANNA ANKARCROMA FOTO.

de sätt. Å badrestauranten var för jubilaren anordnad en subskriberad middag, till hvilken vänner och beundrare af skalden infunnit sig från skilda delar af landet.

Tal för hedersgästen hölls af hyrchefen Wilhelm Berg, som talade för Bååth som den banbrytande lyrikern i svensk realism. Tal påpekade i ett sakligt föredrag Bååths insats i modärn svensk diktkonst och uttalade en förhoppning om att hans trofasta kärlek till födelsebygden måtte inspirera honom till ett fortsatt arbete för spridande af kunskapen om skånsk natur och skånska seder i en fullödig konstnärlig form. Härför svarade Bååth i ett med stormande jubel mottaget tal, hvori han skisserade upp konturerna till sitt lif och sin diktning, uttalade sitt tack för den stora förståelse, som från kritik och publik mött honom, och slutligen gaf uttryck åt sin förhoppning om att han under kommande tider måtte fullfölja hvad han gifvit af god vilja. Därefter talade hr John Hertz för minnet af skaldens moder och för hans maka, som inspirerat honom till dikter af värde för svensk vitterhet.

Redan i n:r 25 för år 1900 meddelade Idun skaldens porträtt och biografi.

I dagsnumret bjuda vi en grupp bild af festföremålet i kretsen af åtskilliga af gästerna, hvaribland igenkännas: (1) författaren John Hertz, (2) redaktör E. Eggertz, (3) doktor Sigurd Hanson, (4) konsul Idström, (5) fru L. Berg, (6) doktor Aug. Bondeson, (7) doktor A. U. Bååth, (8) doktorinnan Bååth, (9) häradshöfding Alg. Carlander, (10) byrchefen W. Berg, (11) konsul Trägårdh och (12) kamrer Holmgren.

FÖRHÄRJANDE ELDSVÅDOR ha under den sistförflutna veckan på en och samma dag hemsocht dels Göteborg, där Tingstads trävarubolags komplex å Hisingen samt Renströmska badinrättningen lagts i aska, dels i Åtvidaberg, hvarest den bekanta snickerifabriken och kopparverket nedbrunnit. Från de omfattande eldsolyckorna, som åstadkommit betydande penningförluster och dessutom kräft ett människolif, meddela vi i dagsnumret en serie bilder från de olika brandhärdenne.

DEN BLÅ FLICKAN PÅ ANDRA SIDAN SJÖN. AF MARI MIHI.

(FORTS. O. SLUT FR. FÖREG. N.R.)

BIBLIOTEKET på Skälboö är ett af de vackraste rum. Beläget på västra gaveln, upptager det dennas hela bredd med fem franska fönster i rad. Bokhyllorna, som kläda väggarna till knapp manshöjd, äro krönte med ett dussintal afgjutningar af antika hufvuden, hvilka skänka det stora, sparsamt möblerade rummet en fläkt af klassisk frid. Inre långväggen tudelas af en ofantlig öppen spisel, struken med hvit limfärg.

Den tidiga middagen är just slutad, och Stellan Tellep har begifvit sig ned till stallet för att se efter en sjuk häst. Vid det stora bordet är Rosa sysselsatt med att laga ett par körhandskar åt Klafvan, hvilken som vanligt sitter framför spiseln och läser, då och då afbrytande sig för att röra i bränderna eller för att kasta in ett par nya klabbar.

»Så länge det håller tillhoppa,

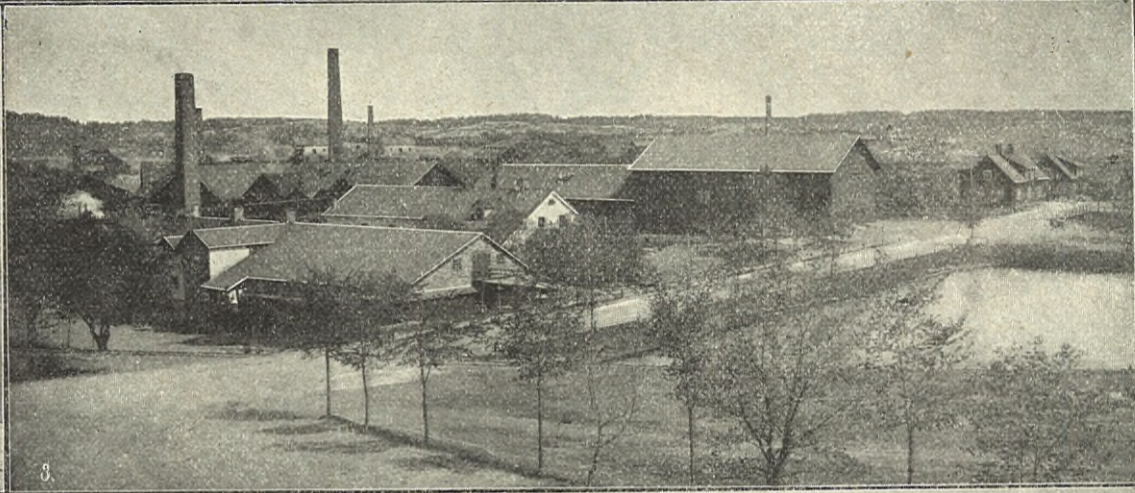

Klafvan lade bort boken, och hans ögon blefvo med ens mycket stora.

»Daniel Rossing — hvad har den att skaffa med fröken Waltinsson?»

»Å, ingenting precis — tycker inte inspektorn att det kunde vara skäl att lägga en gångmatta här — se bara huru brysseln blifvit nött!» —

Klafvan påminde sig nu att de en gång kommit att tala om Da-

DE STORA ELDSVÅDORNA. 1. TINGSTADS TRÄFÖRÄDLINGSFABRIK EFTER BRANDEN. OLGA RINMAN FOTO. 2. RENSTRÖMSKA BADINRÄTTNINGEN UNDER BRANDEN. A. LARSON FOTO. 3. ÅTVIDABERGS FABRIKER FÖRE BRANDEN. 4. BRANDEN SEDD FRÅN HOTELET KL. 9 E. M. 5. EFTERSLÄCKNING KL. 6 PÅ MORGONEN. J. E. THORIN FOTO.

kan ett till det yttersta genomfördärftvadt samhälle bildas af män, som i intelligensskärpa stå i jämnhöjd med Mefistofeles. Och å andra sidan kan ett samhälle vara fullt af lycka, ehuru dess medlemmar äro dumma och föga framstegsmöjliga, om dess medlemmar hysa hänsyn till hvarandras fordringar. Ehuru detta är självklart, så förbises det ofta. Fullt erkännande häraf skulle göra de obestridligt gode hedrade mer än de äro och komma oss att tänka mindre om dem, hvilkas merit är intellektuell förmåga. Det skulle exempelvis bli slut med beundran för den oerhörde brottslingen Napoleon.» —

»Slut med Napoleonsbeundran,» utbrast Rosa, »nej, aktningvärd Spencer, där bet du dig ändå i tummen.

»Jag kan inte finna annat än att han har rätt,» menade Klafvan med sin saktmodiga stämma. »Hvarför skall man inte skydda de goda och enfaldiga? Hvarför skola just de blifva öfverkörda på livvets väg? Hvarför beundra den stora skurken och afsky den mindre?»

»Därför att storheten ständigt kräfvat vår beundran i hvilken form den än tager gestalt.» —

»Det var tur att han dog ensam och öfvergifven. Hans lott har nog varnat många.»

»Ack, exempel varna aldrig och det är ålderdomens öde att sluta på S:t Helena. Men huru många kan därifrån tänka tillbaka på Wagram och Marengo. — Fröken Waltinsson svärmar också för Napoleon.»

Vivi hade verkligen en gång sagt till Rosa att hon fann korsikanaren rysligt stilig. Men det mesta af hennes kunskap om honom förskref sig från Madame Sans Gêne.»

»Ja,» fortsatte Rosa, »och jag har alltid funnit henne hafva en mycket korrekt uppfattning — eller hvad tycker ni själf?»

»Jag — bevars väl!» Klafvan blef särdeles brydd. »Det är någonting jag inte kan yttra mig om.»

»Inte det — aj, aj! Det är ett betänkligt tecken, då inte en herre anser sig kunna omedelbart fälla sitt omdöme öfver en ung dam. Då finner han vanligen alldeles ingenting sympatiskt hos henne.»

»Nåja.»

»Jag kommer att tänka på Daniel Rossing. Det var på alldeles samma sätt. Apropos Daniel, så måste jag råda er att aldrig tala om honom med fröken Waltinsson.»

niel, hvilken vistats på trakten den hösten han själf varit bortrest. Men Vivi hade strax ledt samtalet på andra banor.

Saken var den att Rossing, hvilken var ett kräk och en stackare, träget uppvaktat henne första hösten Vivi var på Hista, och han hade inte ens dragit sig för att fria, trots hennes visade motvilja. Vivi hade blifvit mycket ledsen, ty hon såg huru den lille ynkyrigen pinades. Därför hade hon inte låtsats om hans anbud, utan slagit bort det på ett sätt som skulle vara förstäeligt för alla, utom för denne. Hans fåfänga tog hennes uppträdande för blyghet, och en vecka senare sjöng han åter på samma visa. — Men då hade Vivi sagt ifrån på ett sätt, som gjorde både honom och henne ledsen. — Så hängde det ihop. —

»Men hvad har då Rossing att göra med fröken Waltinsson — det skulle intressera en god vän till mig att veta det?» — Klafvan var alltid så där genomskinlig.

»Ack, hvad ni herrar ändå äro bråkiga. — Daniel Rossing — nå, jag var väl själf förälskad åtskilliga gånger innan jag blef gift med Stellan. Sådana där små ungdomssvärmerier tas ju inte så hårdt.»

»Ni menar att Vivi älskade Daniel —»

»Ja, och inte fick honom, ifall nu ovillkorligen sarningen skall fram, ni envisa människor där! Inte vill jag säga något ofördelaktigt om henne, eller om någon människa för resten. Hon var tanklös och oerfaren, och han var ju hennes första kärlek. I början tyckte han visst också tämligen bra om henne. Men hon visade sin böjelse alldeles för osminkadt och därför ledsnade han.»

»Och han var hennes första kärlek?»

»Ja, eget nog! Hvem kan styra sitt tycke. Det är för resten besynnerligt med den där första kärleken — åtminstone kan en flicka aldrig riktigt komma ifrån den. Hon kan gifta sig med en annan — och nästan alltid gifter hon sig med den andre — och akta och ära och lyda honom och allt det där. Men det blir ändå aldrig detsamma, ser ni. En flicka kan aldrig glömma — det är just knuten. Och den som fått en flickas första kärlek och vet om detta, han kan låta medvetandet härom sjunka ned till sitt hjärtas botten och blifva hvilande där för evigt. Han har något stort att minnas genom det lilla småaktiga lifvet, då allting slocknar och brister omkring honom.»

Så stängdes hemmets dörr för Klafvan. Så bleknade den blå flickan på andra sidan sjön.

Men då Rosa Tellep såg upp och vände hufvudet en smula åt höger, fick hon se sin man stående i dörröppningen. Han måste ha kommit från vestibulen och sedan passerat salongen med sina ohörbara rofdjursfjät. Och nu stod han där med sitt spasmodiska ansikte mera rörligt än någonsin och småskrattade för sig själf åt lifvets komedi.

Hvarken man eller hustru visste hvad som skulle komma att inträffa — Stellan Tellep minst. Det var just detta han funderade på, på hvad som skulle ske, då han gick fram till fönstret och omsorgsfullt började plocka bort bladen af en hortensia.

Rosa förstod, att han måste ha hört alltihop. Och hon riktigt längtade efter att något skulle bryta lös, någonting förfärligt, att den långa räkningen äntligen skulle göras upp å ömse sidor. Hon visste, att Stellan stod där bakom, fyra steg ifrån henne och fingrade på hortensian, hon väntade, att hans beslut skulle vara fattadt och att hon skulle få känna hans händer kring sin strupe.

Klafvan satt och rörde i elden med ett alldeles uttryckslost ansikte, och den lilla bordsstudsaren pickade som hade den blifvit vansinnig.

»Det var ju till klockan sju slädpartiet var utsatt, du Rosa?»

»Ja, vi bestämde det till så sent för att kunna njuta af månskenet. Jag är så glad att det blir klart väder. Det måtte väl aldrig mulna.»

»Nej, det gör det nog inte.»

Stellan såg på Klafvan.

»Stackars gosse,» tänkte han, »stackars gosse, han borde allt få sin blå flicka i alla fall. Det skulle roa mig omänskligt att slita sönder Rosas lilla djävulsplan.»

Han slog sig ned och började bläddra i en bok.

»Är det då Gud eller människor, som leda våra öden,» tänkte han. — »Försyn, du som inte låter sparfven falla till marken, din vilja förutan, hvar finnes du nu? Många besynnerliga redskap brukar du ju välja, men därhän kan det aldrig gå, att du gör mig till din fullmäktige.» —

Så satt han där och väntade på underverket, såsom hvarje människa suttit och väntat, på rösten från ofvan, som skulle säga Klafvan hvar vägen gick till lyckans land.

MOSSKULTURFÖRENINGENS UTFLYKT TILL ALVA STRA. GRUPPBILD AF DELTAGARNE. FR. BORGSTEDT FOTO.

Men Stellan Tellep väntade förgäfvets, såsom vi alla väntat förgäfvets.

Rosa reste sig.

»Tiden lider,» sade hon trött och tonlöst, »och jag går upp för att se till min toalett en smula. Men dröj inte för länge med att göra eder i ordning, mina herrar.»

»För min del, ser jag mig nödsakad att afstå. Det är en del saker jag måste utträtta här hemma i afton,» sade Klafvan.

»Inga undanflykter, om jag får be. Hvad skulle fröken Waltinsson säga då. Inspektorn har ju lofvat att köra för henne.»

»Fröken Waltinsson får söka trösta sig; hon är visst van vid det.»

»Å fy så elak — bråka inte nu. Ni skall få se hur roligt det blir på slädpartiet.»

»Mycket möjligt, men jag har verkligen beslutat mig för att stanna hemma.»

»Just likt herrarna. Bara för en nyck ge de sig till att förstöra en hel aftons trefnad för en stackars flicka. Nå, jag vill inte öfvertala någon. Men hvad skall jag då säga henne, när hon frågar mig hvarför hennes kavaljer strejkat?»

»Säg att jag inte är henne någon förklaring skyldig.»

Rosa ryckte på axlarna och gick. Hunnen till dörren, vände hon sig om och sade:

»Inspektorn, vi rida väl ut i morgon bittida klockan nio som vanligt?»

Och han upprepade:

»I morgon bittida klockan nio som vanligt.»

TUBERKULOSHEM.

ELLEN BERNHARDT uppmanar Iduns läsare * att »inkomma med goda råd och kloka förslag angående sättet, huru vi i Sverige skulle kunna åstadkomma ännu ett par sanatorier.»

Jag vill då föreslå, att vi göra som kvinnorna i »Sanitetsforeningen» i Norge gjort. För ett par år sedan började de en insamling, som redan gifvit ett så godt resultat, att Kristianiakretsen af nämnda förening i sommar kunnat inköpa — för 30,000 kr. — en liten landtgdärd lämplig till tuberkulohem.

Insamlingen skedde delvis med användande af små rutade kort, där hvarje ruta represen-

* Se Idun n:r 28.

terade tio öre och öfverströks, när den insamlade mottog penningen. När kortet var fullt, återlämnades det jämte summan. Äfven på andra sätt skaffades bidrag.

Dylika små anspråkslösa tuberkulohem, här och där i landet, skulle otvifvelaktigt kunna vara till stor nytta, fastän de helt naturligt icke kunna gå upp emot de stora sanatorierna, men dessa äro, som vi veta, ytterst otillräckliga och deras antal kan icke ökas hastigt.

Nu skulle svenska kvinnor helt visst inom samma tid som de norska kunna insamla en mångdubbelt stor summa, eftersom Sverige är ett många gånger rikare land än Norge.

Men det fordras att vi känna ett varmt och djupt deltagande för dessa sjuka och att vi tro på, att med en smula energi kunna vi verkligen på kort tid få till stånd, åtminstone ett litet tuberkulohem till välsignelse för många.

Kanske skulle det så här — som ofta annars — visa sig, att den som gör godt åt andra, skördar själf största vinsten däraf.

ANN MARGRET HOLMGREN,
f. TERSEMEDEN.

EN KVACKSALFVAREKUR.

MÄNSKLIGHETEN är nervös.

Det omdömet tror jag numera kan anses ganska odisputabelt — om vi vilja erkänna det eller icke. Men det är förstas inte så roligt att göra det — det är som att erkänna, att vi blifvit besegrade af ett kring-smygande vilddjur, som tagit ifrån oss vårt lugn och vår lifsglädje och ibland till och med vår sunda syn på tingen — ifall vi någonsin haft någon. Ty numera är det mycket modärnt att födas nervös och att alltifrån vaggan se lifvet i sjukliga, växlande stämningsdagar.

Men hvar kommer då detta hejdlöst kring-gripande onda ifrån? — Ack, därom har talats och skrifvits så mycket, och ännu skulle man behöfva skriva både läkarböcker och kulturhistorier därom för att utreda frågan. Men botad skulle sjukdomen dock icke vara därmed.

Skulle man inte tills vidare på kvacksalfvaremanér kunna börja med att försöka bota några små symptom af sjukdomen — eller rättare sagdt, försöka taga bort några små

orsaker till den, medan de lärde grubbla på själfva roten och upphofvet till det onda? Det påstås, att i denna tid af kontraster, i denna tid af vidsträckt bildning och hög lärdom mången ännu — isynnerhet bland det täcka könet — sätter sin tro till okunniga kvacksalfvare.

På kvacksalfvaremanér vill jag då först orera litet om sjukdomen.

Det är till det täcka könet, jag särskildt vänder mig, ty det är jordens salt, och om nu saltet mister sin sälta, hvarmed skall man då salta?

Mina damer, ni har det allt för tungt och besvärligt i lifvet!

Det tror jag, att de flesta af er skola hålla med mig om. Det låter som refrängen på en gammal välkänd visa, inte sant? Dock skola ni måhända ej lika villigt hålla med mig om hvad som är orsaken till några af de besvärligheter, som trycka er. Ni tog kanske mitt påstående som en pik åt det starkare könet, en beskyllan mot dem, att de låta er glädjelogt slafva under lifvets flesta och tyngsta besvär. Och ni gladdes kanhända!

Nej, nej, ni misstogo er! Vi kvacksalfvare äro vanligen ett fegt släkte, och jag ämnade visst ej anfalla någon, som kan försvara sig, allraminst en stormakt.

Nej, hvad jag vill anfalla är något operonligt, något, som ej kan försvara sig — och dock en stormakt äfven det. Jag vill anfalla några gamla vanor och påfund, som pålägga er bekymmer och besynnerligheter, hvilka äro fullkomligt onödiga och hvilka ni dock bära med tyst tålmod och slö resignation.

»Nå, de bördorna äro väl de minsta af alla dem, som trycka oss,» säger ni.

Ja, det är nog sant. Men då man har så många, vore det ej då skönt att blifva af med äfven de minsta? Det är ju för resten droppen — den sista droppen — som kommer bågaren att flöda öfver. Och när krafternas och tålmodets bögare har runnit öfver, då har man nervositeten i sin prydno fördig! För öfrigt — lifvets stora och djupa bekymmer och besvärligheter, hvem kan borttaga dem? Men att minska på dessa små bekymmer, som äro som tusentals knappålstyng, genom hvilka ens kraft i onödan rinner bort, så att den sviker en, när man värdigt borde resa sig för att taga emot lifvets stora, oundvikliga bördor, det vore väl ändå önskvärdt för alla människor?

Men det är så godt att ej längre dröja att komma fram därmed — det lilla oting, som jag å damernas vägnar vill gå i härnad mot, är — klädesfrågan! Den lilla del af de många orsakerna till tidens sjukdom, som jag på kvacksalfvarevis vill råda bot för, är — toalettbekymren!

»Hå, var det intet annat?» säga ni helt föraktligt. »Det var då sannerligen mycket väsen för ingenting!»

Men — handen på hjärtat! — har aldrig den frågan för er tagit mera tid, än den var värd, mera krafter, än ni ha råd att vara af med, tagit tankar och omsorger, som kräfts på annat håll, tagit just den lilla portion af hvila, som ni nödvändigt behöft?

Jag skulle vilja se den kvinna i ansiktet, sem med ett oinskränkt nej kan besvara de frågorna.

Det är klart, att jag dock ej nu talar till de kvinnor, för hvilka tiden ej äger något värde. Det är klart, att jag ej ställer de frågorna till dem, hvilkas krafter och tankar i alla händelser förslösas i onödan. Men dessa kvinnor äro, vill jag hoppas, numera så få i

vårt land, att vi ej behöfva taga dem med i räkningen.

»Nå,» frågar ni helt ironiskt, »hvad är då det universalmedel, som kvacksalfvaren vill rekommendera mot det onda?»

Jo, helt enkelt: en universaldräkt — en dräkt, lika för alla och i alla tider.»

»Hu!» utropa ni. »En reformdräkt!»

Jag visste det! — Jag har gångna tiders misslyckade försök emot mig. Jag kan ej ens hoppas på den dom, som brukar drabba bäraren af en ny idé. »En dåre, en fantast!» säger man om honom. Om den, som kommer fram med en idé, som redan en gång varit framme och misslyckats, säger man däremot det mera enkelt och tarfligt klingande ordet: »En dumbom!»

Men saken är värd sin risk — till och med en så fatalt obehaglig risk.

Alltså vill jag först söka förklara, hvarför det förra försöket misslyckades och hur således ett nytt försök med undvikande af dess misstag mycket väl skulle kunna lyckas.

Kvinnorna äro — Gud signe dem! — väktarinnor vid skönhetsaltare här på jorden. Och om man också vill föreslå dem ett mera tids- och kraftbesparande sätt att utföra den vakttjänsten, så är det därför alls icke meningen att söka förmå dem att öfvergifva den. Det vore stor skada — och skulle förresten icke lyckas. — Det visade bäst det förra reformdräktsförslaget.

Ty nu, då så många år hafva förgått, sedan vi sågo de sista kantiga fikarna af denna reformdräkt, salig i åminnelse, nu kunna vi väl lugnt komma öfverens om att den var — rent ut sagdt — full!

Åtminstone var den det i de förhållanden och den tid, hvori man ville tvinga in den. Ty äfven skönhetsbegreppet omdanas väl något af århundradena och deras fullständigt förändrade förhållanden. Och alltför många århundraden lågo emellan adertonhundralets reformdräkt och dess förebild, den fornnordiska dräkten. På de teckningar, som framställa scener ur våra allra äldsta nordiska förfäders lif, taga ju dessa dräkter sig särdeles ståtligt ut. — Men betänk omgifningarna!

I en högtimrad ryggåstuga med eldstad midt på golfvet, hvarifrån fladdrande, röda lågor och lekande rökringlar kasta fantastiska skuggor och dagrar rundt kring hela rummet, sitta glammande kämpar på bänkarna kring det långa ek-bordet. Då skrider långsamt en hög Ingeborgs-gestalt öfver golfvet. I handen håller hon ett stort dryckeshorn för att därmed kredensa kämparna, hennes vågiga hår faller i guldglänsande prakt långt nedanför hennes midja, och hennes tunga, tvärskurna dräkt är prydd med fantastiska drakslingor. — Där tager den dräkten sig bra ut, inte sant? Där i det fladdrande eldlyuset, mellan mjukt böljande, silfvergrå band af rök, där kunna till och med hårda, raka linjer i dräkten göra sig väl.

Men i den klara, stadiga belysningen från våra fotogénlampor eller vårt skarpa elektriska ljus behöfva vi sannerligen mjuka, graciösa linjer.

Och så den där Ingeborgs-gestalten!

Oss flickor emellan kunna vi väl erkänna, att inte många kvinnor i våra dagar äga den? Och det var också det fatala med den i fornnordisk stil gjorda reformdräkten, att på den, som bara var det allra minsta för lång eller för kort eller för mager eller för tjock, på den tog sig dräkten rent af anskrämmelig ut.

Nå, sedan hafva vi det där majestätiska skridandet öfver golfvet med ett dryckeshorn i handen.

Ja, huru många skrida egentligen fram i våra dagar? — Man har inte tid. Och ni mina damer, ni rusa vanligen öfver golfvet — kanske med en annotationsbok i ena handen och en trasig barnstrumpa i den andra.

Och det måste man medgifva, att för att taga sig bra ut i den fornnordiska reformdräkten, måste man skrida omkring. Ja, Gud vet, om man ej egentligen bara borde stå stilla på en tafla. Och helst borde man nog också vara omgifven af fornnordiska bohagsting — stela bänkar och sköldar på stockväggarna — för att passa in i taflan. — Och hvad blir det då af den älskade empiren?

Nej, låt oss tänka på en dräkt, som kan passa in i våra nutidsförhållanden, passa in där för åtskilliga årtionden! Jag säger inte mer, jag vill ej föreslå för mycket.

»Åh,» svara ni, »det har ni redan gjort. Man får vara glad, om en dräkt är användbar så lång tid som ett år.»

Ja, där ha vi det! Det är just detta, det är modets despotiska tyranni, som jag vil råda er att frigöra er ifrån. Ty slafvar äro ni därunder. Och det är ingen kvacksalfvarelögn, att det slafveriet är en af många trådarna, hvaraf ni väfva den grufvliga väf, som kallas nervositet. Så låt oss då hugga ett håll i väfven! — Ni skratta, ni säga, att toalettfrågan har intet med den väfven att göra. Och några af er tillägga skälmaktigt, att äfven om så vore, så tycka ni om den där lilla vackra tråden ändå — »det finns så godt om fula, retsamma trådar i lifvet,» säga ni.

Nå men, min nådiga, det är ju just vacker jag vill hafva den! Det trodde jag mig ha bevisat genom mitt förkastande af den gamla reformdräkten. Ja, vackrare än modedrottningens alla påfund vill jag hafva den! Dock är det just det, att den *inte* skall vara en tråd i den ofvannämnda sorgliga väfven, som jag först och främst vill. Och att den under nuvarande förhållanden är det, ja, det är så klart, att det knappast behöfver bevisas.

Men jag skall försöka göra det ändå.

Tänk efter! Hur många gånger ha ni inte i half förtviflan sprungit från bod till bod och uppför och utför sömmerskans branta trappor för att i hast skaffa er en dräkt till något tillfälle — inte för att ni ej haft någon, utan därför att ni ej haft någon, som varit nog modärn? Hur många gånger ha ni ej kommit till fester eller anträdt resor med fullkomligt uttömda krafter, ur stånd att njuta af det nöje, som bjudits er — och det blott och bart för de många toalettbestyrens skull dessförinnan? Hur många gånger har ej er första tanke, då ni bjudits till festlig samvaro med kära vänner, varit ett bekymradt: »Hvad skall jag sätta på mig?»

Ja, hur många gånger har ni ej till och med varit i det sorgliga predikamentet, att ni haft »absolut ingenting att sätta på er»? — Ett i sanning ömkligt sakernas tillstånd, som hos en man skulle betyda, att det stode så illa till med hans affärer, att han »stampat» på alla sina kläder och nödgats lägga sig till sängs. När det är fråga om en kvinna däremot, kan detta uttryck af nödställdhet mycket väl låta sig förenas med att hon har hela garderoben full af kläder.

Och hvarför komma väl skapelsens herrar så sällan i detta tragiska predikament?

Svaret så godt som gifver sig själf — därför att de icke blott äro *skapelsens* herrar, utan äfven *modets*, därför att de icke — såsom ni veka kvinnosjälur — låta modets drottning grymt tyrannisera dem.

Skola vi väl våga gå så långt, att vi af denna sanning draga den slutsatsen, att de

icke skulle vara fullt så mycket skapelsens herrar — som det påstås att de äro — ifall de på samma gång vore modets slafvar?

»Men,» säga ni, »den där frågan om hvilka som i själfva verket äro skapelsens herrar, den är — minst sagdt — oafgjord. Och ett af de vapen, hvarigenom vi så ofta tvinga segrarna att stanna på vår sida, är just våra vackra toaletter. För allt i världen frångå oss ej dem!»

Guð bevara mig! Inte en flick af er fägringsmantel vill jag frångå. Jag skulle blott vilja att ni kunde skaffa er den med mindre nervslitande oro och tidsförlust och skaffa er den mera orubbadt vacker för långa tider — kanske för hela ert lif.

Ty modets uppfinningar i all ära, men när vi nu tänka tillbaka på krinoliner och turnyrer m. m., inte vill ni väl påstå, att ni precis regerat världen med dem? Eller då vi i vintras på gatorna sågo de stora säckrockarna, som föreställa vinterkappor, inte inbilla ni er väl, att ni vinna några segrar med dem? Åh nej, ni kunna smickra er med, att hvad som sker i den vägen, är *trots* dem.

Nej, vacker skulle den nya reformdräkten vara, vacker och klädsam för alla slags figurer, äfven de, som — hm! — inte äro fullt så junoniska, som de en gång varit.

Skulle ej några konstnärligt bildade kvinnor kunna sammansluta sig och göra upp teckningar till en sådan dräkt? En dräkt i mjuka, harmoniska linjer, som passar i vår skarpa, stadiga belysning, en dräkt, som ej hindrar arbete och sport! En praktisk och tidsenlig dräkt!

Här vore naturligtvis platsen att tala om en sanitärt klok dräkt, att beskärma sig öfver tränga snörlif och mumla hemska ord om bakterier och släpande kjolar. Men jag är inte läkare, jag är bara kvacksalfvare, och jag har sett, hur mycket läkarna vunnit genom att inlåta sig i strid med enväldshärskarinnan: modet. En kvacksalfvare är klokare än så, han känner sina pappenheimare.

Nej, jag vill tala om alla andra fördelar, som kunna vinnas genom en sådan dräkt.

Tänk, ni kvinnor, som kunna värdera er tid i kronor och ören, ni, hvars sinnen äro fyllda af så många tankar och intressen, att ni knappast orka bära mera, tänk hvilken lättnad det skulle vara att ej hafva dessa toalettomsorger, hvilka säkert ofta känts som ett hinder på er väg! Och ni, som ej behöft göra mynt af er tid — äfven för er har ju denna tid dock stort värde — tänk på, hur det skulle kännas att ej behöfva slösa bort den — och slösa bort era krafter — på ett så föga värdigt ändamål!

Och tänk på, hur lugnt det skulle vara att kunna nöta ut sina kläder oförändrade till sista biten och ändå aldrig komma i den fatala belägenheten, att man »absolut ingenting har att sätta på sig!»

Och så — tänk på att ni ej skulle behöfva få så många veck i er panna af grubbel öfver era kläder!

Och ännu en sak — låt mig hviska ett ord i ert öra! — om ni möjligen skulle närma er trettioåret, så skulle ni ju nu kunna skaffa er en ungdomlig dräkt — låt oss säga en rosafärgad klädning! — och ännu en tjuguar härefter, ja mer, skulle ni kunna begagna den dräkten, utan att ens era intimaste vänner skulle kunna klandra er därför, ty liksom i mormors mors tid skulle ni då kunna nyttja era festdräkter både en hel och en half lifstid, utan vare sig anmärkingar eller ändringar.

Ja, på det hela taget skulle ni mycket litet vara utsatt för anmärkingar öfver er

toalett. Ingen skulle kunna säga, att ni valt en alltför ungdomlig eller att den missklädde er.

Och er man sedan — ja, jag vill nu inte tala om det lugn, som genom en kvinnlig reformdräkt skulle inträda i hans lif (dessa rader skrivas till gagn för det täcka och ej för det o — — starka könet) — nej, jag vill tala om, i hvilket poetiskt och evigt ungdomligt skimmer han skulle se er, om han alltifrån den stund, då han först förälskade sig i er, alltid sedan finge se er i en dräkt och en chevelyr i samma stil som då. Ty hvem kan förneka, att männen låta sig förblindas af ytans och skenets makt — åtminstone böra ni, mina damer, vara de sista att förneka det.

Och tro mig, jag vet män, som haft rätt svårt att passa ihop sitt första minne af sitt lufs ledsagarinna med den nuvarande verklighet, som vandrar vid deras sida. Måhända kan heller ingen undra på, om er man tycker, att ett helt sekel gått, sedan ni tog det där fästmöporträttet, som sitter på första sidan i hans album — det där porträttet, ni vet, med den höga tornbyggnaden af valkar på hufvudet, den himmelsblå barègeklädningen med plisséer och tablier och den nedringade lilla snibben i halsgropen, som var just lagom för den på ett sammetsband hängande medaljongen — fästmanspresenten, ni minns. — »Ack,» suckar han, då han ser det, »tiden går!»

Men var viss om, att när en dag framtidens man ser på sin medelåldriga frus ungdoms-porträtt, skall han utropa: »Ack, lilla gumman, du ser då inte en dag äldre ut, än du gjorde då!» — nota bene, om ni får en reformdräkt, en dräkt, som blir sig lik i årtionden!

Skulle ej detta kunna vara nog för att locka er? Skulle jag behöfva för er själfva beskrifva ännu flere af era tåligt burna lidanden?

Ja, ty tåligt burna äro de!

Eller tror ni, att en man skulle finna sig i ett räsnonnemang sådant som till exempel detta: »Den där fracken har jag nu haft både hos Andersson och Pettersson, och både Olsson och Jönsson ha sett mig i den. Jag kan verkligen inte ha den på Anderssons middag om onsdag. Det skulle se ut, som om jag suttit kvar där sen sist. Jag får stanna hemma.»

»Men,» säga ni, »så där behöfver man då inte taga saken, äfven om man är fruntimmer.»

Gör man inte? — Om jag skulle stämman möte — låt oss till exempel säga om söndag på Karl den trettondes torg — med alla de kvinnor i Stockholm, som någon gång i sitt lif räsnonnerat i den stilen, så är jag säker om att där skulle blifva en sådan folkträngsel, att polisen skulle anse det för sin skyldighet att inskrida.

Ack, det finnes godt om kvinnor, som utan upproriska tankar bära sina bördor i lifvet!

»Men,» säga ni — och därvid ser jag skälmaktiga ögon blinka — »den börda, ni vill befria oss ifrån, är ingen börda, och vi älska den. Den är ett fält, där vår fantasi och vår skönhetskärlek kan få utveckla sig. Den är vår lilla leksak. Och lifvet är så fullt af tungt allvar — vi liksom alla andra fullvuxna människor behöfva leksaker. Ni män till exempel, ni ha — —»

Sant, sant, min nådiga! Fast för egen del kan jag då försvara mig — jag är bara en obetydlig kvacksalfvare och jag har inga ordnar. Men hvad er beträffar — en ny och klädsam reformdräkt skulle ej behöfva

taga ifrån er era leksaker, det försäkrar jag. Ni har ju hela regnbågen till er disposition! Alla de färger, som tygfabrikanterna kunna frambringa, alla de tygsorter, de kunna utfundera, stå er till buds och kasta hvar och en ett olika slags skimmer öfver er fägring!

Och er fantasi! Var viss om, att ni alltför skulle kunna drömma om poem i hattväg och om underbara kjolsymfonier!

För min del tycker jag, att tanken på de tunga brokadrober, som ni under en bestående klädessnitts tid skulle kunna ha råd att skaffa er, tilltalar min fantasi på ett alldeles särskildt sätt. Det kommer därvid till mig en fläkt af den lugna, ljufva poesi, som kringsväfvade mormödrarnas ungdomstid — jag känner en doft af lavendel och hör sakta, smekande melodier från klavéret.

Ack, nog kunna ni ännu drömma och svärma om färger och prydnader, ni, som hafva tid och lust därtill!

Och ni, som inte hafva det, till er vänder jag mig särskildt, ty jag anar, att ni redan på förhand stå på min sida, annat att ni för längesedan funnit, att ett oviktigt intresse tager bort alltför mycket af den lugna ro, som ni i vår jaktande tid emellanåt måste förskaffa er, om ni ej med näbbar och klor skola blifva slukade af det odjuret nervositeten. Och hur frisinade ni än må vara, ha ni nog länge sedan funnit, att det ej går att ensam frigöra sig från modets despotism. »Som man är klädd, så blir man hädd», är ett gammalt afskyvärdt ordspråk, som man tyvärr dagligen ser tillämpadt.

»Nå,» säga ni en smula ironiskt, »hur skall då frigörelsen gå till?»

Ja, jag är, som ni vet, bara kvacksalfvare, och det är alltid läkaren, som till sist får göra den egentliga kuren. Och om ni, konstnärligt bildade damer, skulle vilja åtaga er läkarekallet härvidlag, så tror jag, att man skulle ha bästa hoppet om att få det onda skickligt botadt!

Om jag dessom skulle våga föreslå en liten sympatikus — hur skulle det vara att bilda föreningar? Det är så många förslag i vår tid, hvars framgång man ej kan fatta, förrän man får veta, att de vuxit upp ur den fasta grunden af en förening.

Och skulle ej detta förslag vara värdt en liten ansträngning? Skulle det ej kunna löna mödan, att åtminstone rycka ett litet vapen ur händerna på vår fruktansvärde fiende nervositeten?

IVAR DAL.

JÄRTECKNET. NOVELL AF CHICOT.

BLAND mina läsare torde det väl finnas åtminstone någon, som en gång under sitt lif upplefvat någonting sällsamt, något som stört och förvillat förnuftets dom och anslagit de strängar, hvilka vibrera för vidskepelse. Det har måhända endast varit en oförklarlig dröm, en sällsam aning eller ett »varsel».

Dylika fenomen äro mera talrika än man skulle kunna tro af de exempel, som berättas och afvisas med ett skämt. Ty få af dem, som varit vittne därtill, äro benägna att erkänna det och de, som endast höra talas därom af andra, huru trovärdiga dessa än må vara, vilja icke bortslumpa sitt rykte för sundt förstånd genom att erkänna sig tro på något, som sunda förnuftet obarmhertigt förföljer.

Det är ett exempel på hvardagslifvets tyranni, att när helst en sådan händelse rubbar dess regelbundna tankegång, skyndar bemälda hvardagslif att i sin sand begrava föremålet, som upprört dess yta. Ju mera underbart det fenomen har varit, som förvänat och upprört oss, desto mera söker själen att med en ofrivillig ansträngning befria sig från en gåta, som kunde störa det förstånd, som söker att lösa den. Vi skynda med iver tillbaka till våra världsliga bestyr; vi känna

nödvändigheten af att bevisa oss själva, att vi ännu äro nyktert förståndiga, praktiska människor och vilja icke göra oss odugliga för den värld vi känna genom opåkallade besök från världar, i hvilka hvarje ljusglint snart förlorar sig bland dimmor.

Det är förvånande att tänka, huru snart dylika händelser, ehuru de verkligen icke äro glömda, ehuru de efter vårt behag kunna återkallas, icke desto mindre jagas bort från vår inre syn, liksom vi lägga upp på vinden de kryckor och förband, hvilka påminna oss om en skadad lem, som återvunnit styrka och spänstighet.

Besynnerligt nog bär min gamle vän, bryggaren ** i djupet af sitt minne på ett dylikt mysterium. Besynnerligt, därför att denne brede, fete, tvärsäkra gamle hedersknyffel icke gärna kunde för vanliga ögon tänkas stå i förbindelse med någon »historia». Jag hade umgåtts med honom länge. Sedan han dragit sig tillbaka från affärerna, var han road af att emottaga besök i sitt komfortabla sanctuarium, där vi torrpratade om ditt och datt och han fick af hjärtans lust utfara mot den nya tidens flärd och humbug.

En afton öfverraskade jag honom, läsande en teosofisk tidskrift och vid en blick på bordet fann jag där liggande åtskilliga böcker om spiritism, andeskåderi och mera sådant. Då jag yttrade min förundran öfver valet af denna iektyr, såg han smått generad ut.

»Ja, ser du, man ska något göra i ensamheten. Det är egentligen bara tok och slarf alltihop,» sade han, liksom ursäktande.

Jag menade, att det väl funnes annan trefligare läsning, lämpligare till förströelse.

»Ähja, det vet jag visst,» svarade gubben, »men när jag nu suttit och tänkt öfver mitt långa lif, finns där en viss punkt, som jag icke kan förklara och som jag i de här skrifterna försökt få ljus öfver. Ännu har jag dock icke lyckats finna någon lösning af gåtan. Jag vill därför berättas denna bit om mitt lif för dig. Kanske kan du lämna mig någon förklaring!»

Och därpå berättade han för mig följande historia, på hvars sanningsenlighet jag icke har ringaste anledning att tvifla, med kännedom om gubbens karaktär. Men någon »förklaring» kunde jag icke lämna honom.

Måhända kan någon af läsarne göra det och jag vore synnerligen tacksam att få höra den en gång i framtiden.

*

Jag hade varit i Uppsala och tagit studentexamen med många laudatur. Och det var ju mycket bra. Men då jag varit några dagar hemma, så uppstod åter den gamla frågan, hvad jag skulle äta och dricka och kläda mig med. Ty min mor var en fattig änka och vi hade ingen rik släkting att hålla oss till och inga »relationer» för öfrigt.

Den högst viktiga frågan om hvad jag skulle bli, hade aldrig blifvit diskuterad af oss. Min

mor var visserligen en god, flitig och högeligen moralisk kvinna, men hon tänkte icke mycket öfver framtiden och hon hade sannerligen nog af att sysselsätta sig blott med det allra närmaste nuet, så utan alla resurser som hon var, stackare! En fattig kvinna kan för öfrigt icke sysselsätta sig med framtiden; i synnerhet, då hon, såsom min mor, saknar all erfarenhet af lifvet. Hon hade satt mig i skolan, därför att andra mödrar gjorde så med sina barn. Det glädde henne, att jag fick goda betyg och ännu mer, att jag fick duktiga premier vid examina, ty det hjälpte alltid till för inköp af de dyra skolböckerna. Men hvarför jag skulle inplugga allt detta latin och en hop annat vetande, därom hade hon visst aldrig gjort sig någon föreställning eller fråga.

Nog hade det gått an så länge hon fått ha mig hemma. Med strömming och potatis blef det väl någon råd och fri bostad hade vi i mormors lilla kåk. Men nu, då jag var student och sexton år och ämnade ligga i Uppsala, syntes det ingen möjlighet för henne att kunna uppehålla mig där. Själft ville jag fortsätta studierna, för hvilka jag visste mig ha både håg och anlag, ehuru jag visserligen icke, opraktisk som jag var och ingen att rådgöra med, hade ringaste klarhet öfver, hvarpå jag egentligen skulle rikta mina studier. Min mor satte dock genast ett stort p för dessa drömmar, då hon uttyckligen sade ifrån, att något fortsatt studerande inte kunde komma i fråga, något jag äfven själf också fullt klart insåg. Visserligen hade jag kunnat tillgripa informerande. Men jag hade haft en sorglig erfarenhet af att läsa med dumhufvuden, tillräckligt för att afsky detta näringsfång och aktade mig väl för att fästa min mors uppmärksamhet mot den utsikten.

Emellertid gällde det nu vara eller icke vara. Jag måste skaffa mig en plats. En kvinna af folket har en viss lätthet härvidlag för sin afkomma. Hon behöver icke taga någon »hänsyn». Det gjorde henne detsamma hvad pojken blef, blott hon blef af med honom. Hans lefnadsbana berodde vanligen på slumpen. Bodde hans mor händelsevis i grannskapet af en plåtslagareverkstad, så gick hon till plåtslagarmästaren och talade bevekligt med denne och så blef pojken en vild plåtslagare, om han också af naturen varit ämnad för predikstolen. Men min mor var fru och af hvad man kallar »bättre folk» och ville visst inte se sin son som plåtslagare, skomakare, skraddare eller något i den vägen. Nej, det ville för öfrigt ingen fru den tiden. Däremot hade min mor i kyrkan mycket noga granskat de gentila bokhållarne från de rika grosshandelskontoren och dessa herrar hade imponerat på hennes inbillning. En sådan, tänkte hon i sitt stilla sinne, kan också min Kalle blifva, han, som är student och mycket lärare än de där.

Följden här af blef ett ursinnigt kattrakande till alla möjliga kontor. Jag förevisade alla mina granna skolbetyg och lämnade prof på min vackra handstil, som jag fått genom att alltid skriva med gäspenna, såsom de gamla, konservative lärarne

HYLINS
Violtvål 612

HYLINS
Liljekonvaljedoft

så strängt föreskrefvo. Men jag lyckades icke finna någon plats, emedan jag saknade relationer, folk med inflytande, som kunde tala för mig. Sådant gällde den tiden mera än duglighet och kunskaper. Äfven min mor hade gifvit sig ut på språng, försökte med tårar och tal om sin fattigdom, men denna metod lyckades lika litet. Och så stodo vi där. Hvarken jag eller min mor eller bägge tillsammans förmådde skaffa mig något lefvebröd.

På dessa fruktlösa ansträngningar begåfvo vi oss följande söndag efter aftonsången till moster Elisabeth för att dricka kaffe, »5-kaffe». Så hade vi brukat i många år och dessa kaffevisiter hade för mig ingenting vare sig nytt eller uppfriskande. De bägge systrarna pratade torrt om dagens ditt och datt, medan de långsamt insögo kaffet, som alltid slogs på fatet och sögo på sockret, som alltid togs bit för bit och ej blandades i kaffet.

Men den dagen skulle utgöra ett märkligt afbrott i denna ökenenformighet.

(Forts.)

Ärade annonsörer!

På grund af upplagans betydliga stegring böra mindre annonser till Idun vara inlämnade senast lördagen före den vecka, i hoars nummer de äro afsedda att införas, annonser på en eller flere sidor ännu tidigare efter särskild öfverenskom-melse.

Med utmärkt högaktning

IDUNS EXPEDITION.

KÖKSALMANACK

Redigerad af

ELISABETH ÖSTMAN,

Inneh. af Elisabeth Östmans Husmoderskurs i Stockholm.

FÖRSLAG TILL MATORDNING FÖR VECKAN 26 JULI—1 AUG. 1903.

Söndag: Afredd buljong med stekta palsternackor; fiskfärs med kräftsås; stek and med salader; bavarois med makroner.

Måndag: Gratin på buljongkött; krusbärskräm med mjölk.

Tisdag: Späckad kalflefver med potatis; rabarberpaj.

Onsdag: Bräckt skinka med stufvade spritärter; filbunke.

Torsdag: Grönsoppa; pösmunkar med sylt.

Fredag: Surstek med gurka och lingon; smultron med mjölk.

Lördag: Kokt sik med kaprissås, plumpudding.

RECEPT.

Fiskfärs (f. 6 pers.). 9½ hg. gädda (= 420 gr. skrapadt fiskkött), 2 hg. smör, 30 gr. hvetemjöl, 4 dcl. gräddde, 3 ägg, 1 msk. salt, ¼ tsk. hvitpeppar, ½ msk. socker.

Till formen: 1 msk. smör (20 gr.), 2 msk. stötta skorpor.

Beredning: Gäddan urtages (fjällas ej) sköljes väl och torkas med en fiskhandduk. Den fläkes och fiskköttet skrapas fint; intet fjäll eller ben får medfölja. Fiskköttet blandas med smöret och drifves 3 gånger genom köttkvarn. Massan stötes därefter i stenmortel tills den är fin och sammanhängande. I ett fat blandas mjölet, grädden, äggulorna och kryddorna. Denna blandning inarbetas matskedsvis i färsen, som bör arbetas omkr. 1 tim. Sist nedskäras de till hårdt skum slagna äggvitornas och färsen afsmakas noga. Den fylles i en väl smord och brödbeströdd form, som bör vara försedd med lock. Formen får ej fyllas mer än till tre fjärdedelar. Färsen kokas i vattenbad ofvanpå spisen omkr. 1 tim.

Den serveras med kräft- eller hummersås.

Stekt and (f. 6 pers.). 2 änder, 4 msk. smör (80 gr.), 2 tsk. salt, ½ lit. kokande buljong eller vatten.

Sås: 1 msk. smör (20 gr.), 2 msk. mjöl, köttjus, 2 tsk. citronsaft, 1 tsk. sojja, 1 dcl. tjock grädde.

Beredning: Änderna, som böra användas genast de äro skjutna, emedan de mycket fort öfvergå i förskämning, plockas, svedas, tagas ur, sköljas mycket väl och torkas med en köttbandduk samt sättas upp. De gnidas med lefvern för att få en vacker rödbrun färg. Smöret brynes i en stekgryta, änderna

nedläggas och brynas väl på alla sidor, hvarefter de saltas. Den kokande buljongen påspädes litet i sänder och fåglarna få steka omkr. 1 tim., under det de ofta ösas öfver. De skäras, hopsättas åter och serveras mycket varma, garnerade med grönsalad och oliver.

Smör och mjöl sammanfråsas, den silade och skummade köttjusen tillsättes litet i sänder under flitig rörning, och såsen får koka 10 min. Den afsmakas med citronsaften, sojan och grädden, hvarefter den får ett uppkok och serveras.

Bavarois (f. 6 pers.). 10 blad gelatin, 6 cl. vatten, 250 gr. strösocker, ½ lit. jordgubbssaft, 4 dcl. tjock grädde.

Beredning: Gelatinet spolat med kallt vatten och upplöses i 6 cl. kokande vatten tillika med sockret, hvarefter jordgubbssaften tillsättes. Då blandningen är fullkomligt kall och börjar stelna, medröres den till hårdt skum slagna grädden. En vacker bleckform sköljes med kallt vatten och beströvs med strösocker, massan hälls i och formen ställes på is eller på kallt ställe 4—5 tim.

När puddingen skall stjälpas upp, hälls formen omkr. ½ min. i varmt vatten.

Den serveras med makroner.

Anm. I stället för jordgubbssaft kan hallon, krusbärs- eller körsbärssaft användas.

Gratin på buljongkött (f. 6 pers.). ½ kg. buljongkött, 1 rödlök, 3 msk. smör (60 gr.), 2 kkrp. buljong, salt, hvitpeppar.

Potatismos: 1 lit. potatis, 1 kkrp. mjölk, 2 msk. smör (40 gr.), salt, socker, 2 msk. stötta skorpor, 1 msk. rifven ost.

Till formen: ½ msk. smör (10 gr.).

Beredning: Köttet hackas groft. Löken skalas, hackas fint och brynes i smöret tillsammans med köttet, hvarefter buljongen och kryddorna tillsätts.

Potatisen räskalas, kokas i vatten och pressas genom purépress eller mosas sönder med en gaffel. Mjölken kokas upp och tillsättes jämte 1 msk. af det kalla smöret samt kryddorna och moset arbetas med gaffel, tills det liknar skum. Ett elfast fat eller en pajform smörjes med smör, köttet lägges i och där ofvanpå potatismosen. Anrättningen strös öfver med de stötta skorparna och den rifa osten samt beläggas med resten af smöret, fördeladt i flockar.

Den serveras med skiradt smör eller steksås.

Pösmunkar (f. 6 pers.). 16 msk. gräddmjölk, 80 gr. smör, 1 msk. socker, 160 gr. hvetemjöl, 30 gr. potatismjöl, 6 ägg.

Beredning: Mjöl, smör och socker få koka upp, mjölet ivispas varsamt under full kokning och massan får koka

tills den släpper pannan. En äggula tillsättes genast och då smeten afsvalnat de öfriga. Sist iröres de till hårdt skum slagna äggvitorna. Till hvarje munk tagas 1 tsk. af smeten. De kunna kokas i flottyr eller ock gräddas de i munkpanna ofvanpå spisen, då de vändas med gaffel, när de äro bruna på den undre sidan. De beströs med socker genast de äro färdiga.

Serveras med sylt eller konfekt.

Plumpudding (f. 6 pers.). 250 gr. hvetemjöl, 125 gr. fint hackad njurtalg, 60 gr. fint fördelad oxnärg, 125 gr. russin, 60 gr. korinter, 60 gr. fint skuren succat, det rifa skalet af ½ citron, 125 gr. strösocker, 6 cl. rom, 2 ägg, ½ tsk. natron upplöst i 6 cl. mjölk.

Till formen: 1 msk. smör, 2 msk. stötta skorpor.

Beredning: Alla ingredienserna blandas väl tillsammans i ett fat. Russinen och korinterna rensade och förvällas, äggen väl uppvispade. Massan lägges i en smord och brödbeströdd form med lock, och puddingen kokas omkr. 2 tim. i vattenbad ofvanpå spisen. Den stjälpes upp på ett rundt fat, och ofvanpå puddingen skäres ett hål, hvori läggas 4 sockerbitar, som begjutas med rom eller konjak, äfven puddingens sidor öfverhällas därmed.

Den påtändes och serveras brinnande.